INSPIRATIVNÍ PRAXE V OBLASTI INTEGRACE MIGRANTŮ

příklady dobrých praxí
z České republiky, Polska, Izraele a Evropy

Marie JELÍNKOVÁ (ed.)

MINTE

INSPIRATIVNÍ PRAXE V OBLASTI INTEGRACE MIGRANTŮ

příklady dobrých praxí z České republiky, Polska, Izraele a Evropy

ed. Marie JELÍNKOVÁ

Vydává Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy,
Smetanovo nábřeží 6, 110 01 Praha 1, https://fsv.cuni.cz

Autorky a autoři: Marie JELÍNKOVÁ, Karin AMIT, Sinem YILMAZ, Agnieszka BIELEWSKA, Ewa ŚLĘZAK-BELOWSKA, Mariola MAMCARCZYK, Kamil MARSZYCKI

Grafická úprava: Blanka KLIMEŠOVÁ

© Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, 2024

ISBN 978-80-87404-75-1

Financováno Evropskou unií

Publikace vznikla za podpory projektu Integrace migrantů prostřednictvím vzdělávání / Migrant Integration Through Education (MINTE), který je financován s podporou Evropské komise v rámci programu Erasmus+. Tato publikace vyjadřuje pouze názory autorů a Evropská komise nenese odpovědnost za případné využití informací v ní obsažených.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK 3
PŘEDMLUVA. 4
ČESKÁ REPUBLIKA 6
Česky levou zadní: přípravný kurz pro dospívající migranty ke studiu na střední škole 7
Projekt Učíme se spolu a online doučování dětí migrantů 12
Interkulturní pracovníci na úřadech, ve školách a v nemocnicích 16
Manuál lokální integrace migrantů v České republice 20
Webová stránka Lékaři pro Ukrajinu 24
Ukrajinští uprchlíci ve Vinoři 27
POLSKO 32
Ola, Boris a jejich noví přátelé 33
Meeting Point Krakov 36
Projekt školní a vrstevnické mediace: Mediace buduje vztahy. 38
Nadace Ocalenie 41
Starter Pack: průvodce pro rodiče a studenty 44
Day Care v Krakově 46
IZRAEL. 48
TechForChanges. 49
HIAS: Hebrejská společnost pro pomoc imigrantům 52
Zav Hasha'ah – „Neodkladná potřeba" 55
Mezinárodní společenství křesťanů a židů (Fond Yedidut) 58
Integrace ukrajinských migrantů ve městě Nof HaGalil 61
Židovská agentura pro Izrael – Program Selah 64
EVROPA 66
I-WELCOME 67
IncluCities 70
Program ICAM: Začleňování dětí ovlivněných migrací 73
Magdas Hotel 76
NOVÉ ABC Síťování ve světě vzdělávání: překročení hranic pro budování komunity. 78
Matky z okolí (Bydelsmødre). 83
BIOGRAFIE 86

Seznam zkratek

ADHD	porucha pozornosti s hyperaktivitou (attention deficit hyperactivity disorder)
AMIF	Azylový, migrační a integrační fond
CEMR	Rada evropských obcí a regionů (Council of European Municipalities and Regions)
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
IKP	interkulturní pracovníci
IT	informační technologie
MINTE	integrace migrantů prostřednictvím vzdělávání (Migrant Integration Through Education)
NNO	nestátní nezisková organizace
OMJ	odlišný mateřský jazyk
OSN	Organizace spojených národů
PESEL	národní identifikační číslo používané v Polsku (Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności)
SIMI	Sdružení pro integraci a migraci
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SŠ	střední škola
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNICEF	Dětský fond organizace spojených národů (United Nations International Children's Emergency Fund)
ZŠ	základní škola

Předmluva

Přestože migrace je proces, který je součástí lidské civilizace od samého počátku, dostává se mu stále více negativní pozornosti. Počet migrantů ve světě skutečně narůstá, nicméně narůstá daleko méně dramaticky, než by se mohlo zdát z médií a politických vyjádření. V roce 1960 tvořili migranti 2,7 % světové populace, v roce 2020 to bylo zhruba 3,6 % (UN, 2024). Společně s nárůstem světové populace tak především narostly absolutní počty migrantů. Od přelomu tisíciletí je přitom nárůst počtu migrantů nejintenzivnější v Asii a v Evropě (ibid.).

Současná společnost se vyrovnává s velkým množstvím překotných změn, ať již zapříčiněných globalizací, nebo nejrůznějšími krizemi. Schopnost těmto změnám čelit záleží nejen na připravenosti politické reprezentace či materiálním a technologickém zázemí, ale i na sociální soudržnosti našich společností, pocitu vzájemnosti a schopnosti domluvit se na společných cílech i na způsobu jejich dosažení. Jelikož společenskou soudržnost ovlivňuje mnoho faktorů a má dynamickou povahu, nemusí být pro migranty snadné zapojit se do nové společnosti. Přijetí nových členů zároveň nemusí být jednoduché ani pro většinovou společnost. Praxe však ukazuje, že kromě správného nastavení strukturálních podmínek, jakými jsou například podmínky pobytu, zásadně záleží na tom, zda a jakým způsobem se nově příchozí potkávají s déle usazenými. Právě osobní zkušenosti, setkávání se a navazování běžných vztahů jsou klíčem pro vytvoření společenských vazeb, bez kterých se soudržná společnost neobejde.

Zapojení migrantů do přijímajících společností se neobejde bez snahy na obou stranách. Mnohdy je tento proces zcela spontánní, někdy je však třeba povzbudit. Řada integračních iniciativ vzniká „zdola“, v reakci na vyvstalou situaci. Často se jedná o skvělé aktivity, které zkouší, jak dosáhnou potřebného cíle co nejlépe. Nezřídka ale dochází i k tomu, že se hledají již jinde objevené cesty, složitě se vytvářejí již jinde existující programy, nebo se na vyvstalou situaci zbytečně rezignuje.

Tato příručka proto přináší 24 inspirativních praxí v oblasti integrace migrantů, které jsou vyzkoušené a přinesly velmi pozitivní výsledky. Výběr těchto praxí byl veden i tím, že ač vznikly ve specifickém kontextu, mohou být do určité míry snadno přenositelné i do jiných prostředí. Většina přiblížených inspirativních praxí je realizována dlouhodobě, několik z nich však zachycuje specifické krátkodobé reakce na příchod ukrajinských migrantů, které měly mimořádně pozitivní dopad a stojí za přiblížení.

Přestože je příručka primárně zaměřena na odborníky, kteří pracují v místních samosprávách, věříme, že může být užitečná i pro experty a všechny, kterým téma lokální integrace migrantů přijde zajímavé. Zachycené inspirativní praxe se týkají aktivit obcí, škol, nevládních organizací i aktivních jedinců. Svým zaměřením se inspirativní praxe dotýkají aktivit v pestré paletě oblastí, mezi které spadá vzdělávání, práce, přístup ke zdraví či situace žen, dětí a starších migrantů.

Soubor inspirativních praxí v oblasti integrace migrantů vznikal v rámci projektu MINTE (Integrace migrantů prostřednictvím vzdělávání), do kterého jsou zapojeni partneři z České republiky, Polska, Izraele a Belgie. Publikace proto přináší také inspiraci ze zemí, o jejichž praxi v oblasti integrace migrantů se toho u nás ví méně. Osm inspirativních praxí pochází z České republiky, osm z Polska, osm z Izraele a posledních osm praxí z různých koutů Evropy.

Publikace z praktických důvodů používá generické maskulinum. Jiná varianta by s ohledem na obsáhlost publikace omezila rozsah zprostředkovaných informací. Pojmy uprchlík, migrant/imigrant, expert, pracovník a další tak v publikaci zahrnují také ženy.

Doufáme, že tato publikace pomůže zprostředkovat to, co se na lokální úrovni v oblasti integrace osvědčilo, a inspiruje další k podobným aktivitám.

Marie JELÍNKOVÁ
koordinátorka projektu MINTE

1

ČESKÁ REPUBLIKA

Česky levou zadní: přípravný kurz pro dospívající migranty ke studiu na střední škole

Marie JELÍNKOVÁ

V České republice (ČR) chybí systémová podpora pro dospívající migranty s nedostatečnou znalostí českého jazyka, kteří zde chtějí studovat na střední škole (SŠ). Z důvodu jazykové, sociální, kulturní i administrativní bariéry se často na střední školu nedostanou, alternativně ji poměrně záhy opouštějí. Organizace META, o. p. s., která těmto migrantům poskytuje od roku 2006 poradenské služby, pro ně od roku 2016 pořádá roční přípravný kurz ke studiu na střední škole. Kurz je jedinečný tím, že se jako první v ČR zaměřuje právě na tuto cílovou skupinu migrantů. Zároveň praktickým způsobem propojuje jazykovou výuku s výukou předmětovou, jejímž cílem je naučit studenty pracovat se složitějšími, odbornými texty, se kterými se mohou setkat na SŠ. Kurz se navíc opírá o široké spektrum speciálně vytvořených výukových materiálů a jeho součástí je také sociální poradenství, které mladým migrantům umožňuje zorientovat se v systému přijímacího řízení na SŠ i ve studijních a kariérních možnostech, které se jim v České republice skýtají.

V roce 2017 v ČR přebývalo 10 328 migrantů ve věku 15–19 let, kteří nestudovali na středních školách. V důsledku války na Ukrajině a příchodu téměř 400 000[1] Ukrajinců na území ČR se jejich počet mezi rokem 2017 a rokem

1 K 2. 3. 2024 pobývalo v ČR 386 388 registrovaných uprchlíků z Ukrajiny. Zdroj: https://migracnikonsorcium.cz/cs/data-statistiky-a-analyzy/statisticka-data-o-migraci

2022 více než zpětinásobil a dosáhl počtu 56 578 cizinců[2]. Ačkoliv nižší tisíce z nich mohou ještě studovat na základních školách, nižší desítky tisíc mladých migrantů v ČR nestudují na českých středních školách. Kromě obtížné orientace v českém vzdělávacím systému a systému přijímacího řízení na střední školy čelí migranti, kteří absolvovali byť jen malou část studia v ČR, jednotnému přijímací řízení na střední školy, které zahrnuje obtížný test z českého jazyka[3]. Z důvodu nedostatečné jazykové přípravy na základních školách však tímto testem jen zřídka projdou. V České republice potom zcela chybí systémová jazyková podpora pro žáky, kteří se na střední školu z důvodu jazykové bariéry nedostali, výrazná je i marginální podpora studentů s nízkou znalostí češtiny přímo na středních školách.

Z těchto důvodů se organizace META, o. p. s., která podporuje mladé migranty v ČR, rozhodla vytvořit přípravný kurz pro studium na středních školách. Po několika letech neúspěšných žádostí získala v roce 2016 spolu s partnerskou organizací Centrum pro integraci cizinců, o. p. s. podporu dánské nadace THE VELUX FOUNDATIONS potřebnou pro realizaci kurzu. Přípravný kurz byl tak postupně podpořen v rámci tří projektů: Click With School (2016–2018), Don´t Give Up! (2018–2022) a Let´s Grow (2022–2027). Hlavním cílem kurzu, který probíhá již osmým rokem, je umožnit studentům, kteří mají velmi nízkou znalost českého jazyka, úspěšně složit přijímací zkoušku na střední školu dle jejich výběru. Podání přihlášky na střední školu je ostatně jednou z podmínek účasti v kurzu.

2 Výsledek byl získán porovnáním počtu cizinců ve věku 15–19 let, kteří v roce 2022 pobývali v ČR (70 706) a počtu cizinců na středních školách ve školním roce 2022/2023 (14 128).
Zdroje: https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp a https://csu.gov.cz/docs/107508/a40367ba-b820-3014-9f63-6f9bafa3d0e4/290027230108.pdf?version=1.0

3 Žáci, kteří přicházejí přímo ze zahraničí, mohou požádat o prominutí jazykového testu, který je nahrazen pohovorem, jehož obsah i jazyková úroveň však závisí na přístupu ředitele střední školy. Ani těmto žákům potom není odpuštěna jednotná přijímací zkouška z matematiky, která je převážně složena ze slovních úloh.

Přípravný kurz kopíruje organizaci školního roku: probíhá od září do června, od pondělí do pátku, a sestává z 1 080 hodin výuky. Studenti jsou rozděleni do dvou tříd, z nichž každá má kapacitu 12 žáků. Kurz je organizován bez zprostředkujícího jazyka, je tedy vhodný pro jazykově heterogenní skupinu studentů. První polovina kurzu je zaměřena na osvojení si základních jazykových dovedností a je završena zkouškou, která odpovídá úrovni A2. Zbývající část kurzu (od ledna do června) se zaměřuje na jazykovou úroveň B1 a osvojení si základů akademického jazyka, které je umocněno výukou základů čtyř předmětů v českém jazyce (historie, zeměpis, přírodopis a občanská výchova). Důraz je přitom kladen na porozumění odbornému textu a schopnost diskutovat o nabytých znalostech. Součástí kurzu je také výuka matematiky, která je zaměřena na porozumění slovním úlohám, které tvoří velkou část přijímacích zkoušek na SŠ. Druhá polovina kurzu je také zakončena jazykovou zkouškou, která navíc oproti prvnímu semestru zahrnuje znalost obsahu vyučovaných předmětů. Úspěšní absolventi získávají na konci kurzu certifikát a je jim vrácena záloha, kterou zaplatili na jeho začátku. Nedílnou součástí kurzu je spolupráce studentů, jejich rodičů a lektorů se sociálními pracovníky zapojených organizací. Studentům jsou též k dispozici dobrovolníci, kteří nabízejí doučování různých předmětů. Kurz je navíc obohacen o výlety a další kulturní akce, které studentům umožňují poznat novou zemi a upevnit si nabyté znalosti.

Přijímací řízení do kurzu probíhá v několika kolech. Jeho součástí je motivační dopis[4], účast na modelové lekci, jazykový test i pohovor se sociálními pracovníky. Cílem výběrového řízení je získat jazykově různorodou skupinu motivovaných studentů, kteří kurz úspěšně dokončí. V motivaci studentů ke studiu a jeho dokončení hraje důležitou roli také vstupní adaptační kurz, pravidelné třídnické hodiny i skupinové aktivity, jejichž cílem je vytvořit z jednotlivců soudržný a podporující kolektiv.

Kurz se opírá o široké spektrum vlastních výukových materiálů, mezi nimiž hrají stěžejní roli učebnice Levou zadní I (2018), Levou zadní II (2024) a Levou zadní III (v pilotní verzi). Učebnici Levou zadní I používají studenti v první třetině kurzu, následující dva díly potom ve zbývající části školní-

4 Plánováno je jeho nahrazení motivačním videem.

ho roku. Součástí učebnic je i slovníček, kam si mohou psát význam slov ve svém mateřském jazyce, a klíč, který umožňuje učebnice používat i samoukům. Učebnice Levou zadní I je doplněna o pracovní sešit, konverzační příručku a další doplňkové materiály (např. poslechy, manuály pro vyučující, testy), které jsou k dispozici prostřednictvím webové stránky Česky levou zadní. Gramatickou příručku s pravidly a tabulkami studenti používají celoročně. Kromě toho mají k dispozici také online výukovou platformu Levou zadní online, která obsahuje pracovní a metodické listy, online cvičení, online opakovací testy apod. Zájemci mohou také využít bezplatnou mobilní aplikaci Čeština levou zadní, která jim umožňuje procvičovat gramatiku a slovní zásobu. Online nástroje jsou hojně využívány jak učiteli češtiny jako druhého jazyka, tak i jejich studenty a samouky. Všechny materiály jsou přehledně a atraktivně graficky zpracovány[5] a zaměřují se na praktická témata, se kterými se mladí migranti setkávají v každodenním životě (např. výzvy spolubydlení, první sexuální zkušenosti, digitální technologie a sociální média).

Co se týče úspěšnosti studentů a kurzu jako takového, bohužel chybí souhrnné statistiky z předchozích ročníků, organizátoři kurzu však na podrobnějším sběru dat pracují. Ilustrativní mohou být data za loňský rok (2022/2023), kdy z celkového počtu 24 studentů kurz úspěšně ukončilo 22 studentů, z toho 20 bylo přijato ke studiu na střední škole.

Od školního roku 2023/2024 probíhá kurz nejen v Praze, ale také v Jihomoravském a Plzeňském kraji, čímž se jeho roční kapacita ztrojnásobila. Pracovníci META, o. p. s. pečlivě vybrali partnerské organizace, které se primárně nevěnují jazykové výuce, ale kariérnímu poradenství, a předali jim know-how ohledně organizace kurzu, jeho obsahu a poskytované komplexní podpory. Ačkoliv je v hlavním městě o kurz velký zájem a poptávka několikanásobně převyšuje nabídku, partnerské organizace v regionech se první rok potýkaly s obtížnějším naplněním kapacity kurzu i sestavením jazykově různorodé skupiny studentů, což přímo souvisí s nižším počtem cizinců v regionech. Přesto se nakonec podařilo kurzy v regionech úspěšně naplnit.

5 Ukázka z učebnice Levou zadní II: https://cloud.meta-ops.eu/wp-content/uploads/2024/02/levou_zadni_2_ukazka.pdf

Na přípravný kurz navazují další zdokonalovací kurzy českého jazyka organizace META pro žáky středních škol i dvouletá příprava k maturitě z českého jazyka. META navíc navázala spolupráci s některými středními školami, kam studenti jazykového kurzu směřují. Ve školách postupně buduje různé formy podpory, např. buddy systém či na míru šitou podporu učitelů. Organizace jazykového kurzu také byla inspirací pro několik pražských středních škol, které otevřely nulté ročníky pro žáky, kteří mají ukončené základní vzdělání, ale na české střední školy se nedostali. Dlouhodobým cílem METY je potom začlenit roční jazykový kurz do českého školského systému.

Na základě osmileté zkušenosti s pořádáním kurzu jeho organizátorky doporučují organizacím, které by měly o pořádání podobného kurzu zájem, vytvořit dostatečně jazykově heterogenní skupiny studentů, aby tito byli motivováni používat jazyk, který se učí, i v každodenních interakcích v rámci třídy. Za klíčové také považují stmelit kolektiv studentů prostřednictvím adaptačního kurzu, třídnických hodin i účasti na různých aktivitách mimo třídu, a vytvořit tak respektující a podporující prostředí. V neposlední řadě zdůrazňují nutnost tematicky přizpůsobit obsah kurzu zájmu a potřebám dospívajících migrantů.

Projekt Učíme se spolu a online doučování dětí migrantů

Marie JELÍNKOVÁ

Přestože na základních školách v České republice existuje systém podpory pro děti, které se český jazyk teprve učí, není časová dotace výuky češtiny většinou dostatečná pro to, aby tito žáci nepotřebovali další (často těžko dostupnou) jazykovou a vzdělávací podporu. Projekt Učíme se spolu je jedním z řady projektů, které se zabývají otevřeností škol a podporou dětí migrantů mimo jiné prostřednictvím online doučování. Online doučování propojuje děti, které potřebují pomoc se školní výukou, s dobrovolníky, kteří jim poskytují podporu online formou.

V roce 2021 byla na českých základních školách zavedena nová strukturální podpora výuky českého jazyka pro děti migranty, které neovládají český jazyk, v prvním roce jejich pobytu v ČR. Tato podpora byla stanovena zákonem a zahrnuje povinnou jazykovou přípravu v maximálním rozsahu až 200 hodin. Do té doby sice mohly školy získat prostředky na otevření kurzů češtiny a další podpůrné aktivity, ale v praxi převážně záleželo na vůli jednotlivých učitelů a vedení školy. I přestože pro mnoho žáků není v současnosti poskytovaná jazyková podpora dostatečná, dostává se tématu výrazně více pozornosti, a to i v souvislosti s příchodem ukrajinských uprchlíků. Zejména základní školy, které byly v minulosti migrantům více otevřeny, kombinují strukturální podporu se spoluprací s nevládními organizacemi, které se dlouhodobě věnují situaci dětí s odlišným mateřským jazykem (OMJ) v ČR.

Projekt Učíme se spolu[6] cílí na usnadnění začlenění žáků s odlišným mateřským jazykem do dvou pražských základních škol. Jednou ze čtyř klíčových aktivit projektu je právě online doučování. Idea online doučování dětí migrantů vznikla ve Sdružení pro integraci migraci (SIMI), které projekt realizuje, během pandemie Covid-19. Tehdy byla distanční výuka pro řadu dětí s omezenou znalostí češtiny náročná a zároveň v té době měli lidé více času věnovat se dobrovolnickým činnostem. Značný zájem o doučování se tehdy podařilo efektivně propojit s nabídkou doučovat. Poptávka vedla k rozšíření této aktivity a její postupné profesionalizaci: došlo k nastavení jasných pravidel spolupráce, školení dobrovolníků, sdílení osvědčených materiálů a tipů ohledně výuky i zavedení individualizované péče o dobrovolníky.

Online doučování se dostalo velmi pozitivních ohlasů ze strany doučovaných, jejich pedagogů i doučujících a poptávka po něm přetrvávala i po odeznění pandemie. Zájem byl nejprve rámován žádostmi o doučení zameškaného učiva, SIMI ale postupně začalo online doučování nabízet školám jako inkluzivní nástroj, který mohou využívat. Online doučování zároveň přitáhlo široké spektrum dobrovolníků, jelikož při něm odpadá nutnost cestovat. Vyhovuje tak dobrovolníkům, kteří bydlí ve venkovských oblastech, kde není po podobné dobrovolnické činnosti poptávka, nebo dobrovolníkům, kteří nechtějí trávit čas dojížděním.

Přestože SIMI v omezené míře nabízí doučování i žákům migrantům, jejichž škola se neúčastní žádného ze společných projektů, preferuje účast žáků, s jejichž školami spolupracuje a kde je online doučování jednou z hlavních inkluzivních aktivit. Další projektové aktivity se většinou týkají zjišťování potřeb školy i žáků migrantů, školení pedagogů a zapojení interkulturních pracovníků. V rámci těchto aktivit jsou pak pedagogové seznámeni se službou online doučování žáků migrantů dobrovolníky a následně propojeni s lektory, aby společně nastavili obsah doučování a to, jak bude navazovat na výuku v ZŠ.

Doučování většinou probíhá v rozsahu 1–3 hodiny týdně v pravidelné, předem stanovené době prostřednictvím některé z online platforem (např.

6 Projekt je spolufinancován Evropskou unií z Evropských strukturálních a investičních fondů v rámci Operačního programu Praha - pól růstu ČR.

Google Meet). Průběh doučování je dokládán pravidelnými reporty ze strany dobrovolníků a pedagogů a zpětnou vazbou od žáků a jejich rodičů. Časté je sdílení složky, kam dobrovolníci zaznamenávají, co s žáky dělali, a kam mohou pedagogové dávat informace o tom, co vnímají jako důležité procvičit. Zapojení pedagogů však záleží na jejich vůli a ochotě a v praxi se hodně liší. Omezený zájem pak bývá ze strany rodičů.

Nábor dobrovolníků probíhá většinou přes facebookové a webové stránky SIMI. Poptávka po doučování je o trochu vyšší než jeho nabídka, ale většině zájemců je vyhověno. Každý dobrovolník nejprve projde školením, jak k žákům migrantům přistupovat a jaká pravidla musí dodržovat. K dodržování pravidel se zavazuje i podepsáním dobrovolnické smlouvy. Během zaškolení je v opakovaném kontaktu s metodičkou pro práci s žáky s OMJ a koordinátorem dobrovolníků, který komunikuje i s doučovanými žáky, jejich rodiči a pedagogy, pokud jsou ochotni se do doučování alespoň částečně zapojit. V průběhu prvních týdnů se většinou vyskytnou menší, řešitelné problémy, které se často týkají používané techniky, způsobu domlouvání hodin i slaďování vzájemných očekávání. Pokud se dobrovolníci setkávají s doučováním dětí s OMJ poprvé, chvíli trvá, než zjistí, jak správně propojit zajímavější části hodiny s potřebným procvičováním. Výhodou je, že dobrovolníci mají přístup k různým doporučením a předem vypracovaným materiálům, které mohou využít. Řada dobrovolníků je také při výuce značně kreativní a hojně využívá interaktivních metod a online nástrojů.

Po zhruba půlroční evaluaci bývá doučování hodnoceno vysoce pozitivně jak doučujícími, tak doučovanými. Zkušenost ukazuje, že je třeba důkladně se zaměřit na sladění očekávání pedagogů s přístupem dobrovolníků. Nezřídka se totiž stává, že doučujícím dává výrazně větší smysl soustředit se v doučování spíše na zlepšení komunikačních dovedností žáků v českém jazyce než na procvičování ve škole probírané látky. Neopomenout je třeba i pohled doučovaných žáků, kteří na doučování nejčastěji oceňují, že si mohou s někým popovídat, zeptat se na věci, které jim nejsou jasné, a zažít výuku češtiny či doučování konkrétního předmětu hravou formou. Online doučování tak může neformálním způsobem propojovat prohlubování jazykových dovedností se seznamováním žáků s českými kulturními reáliemi a fungováním českého vzdělávacího systému. V praxi se pak dobrovolníci stávají pro žáky „parťáky" či „průvodci", kteří je podporují s ohledem na jejich individuální potřeby a možnosti.

Koncept online doučování češtiny i dalších předmětů umožňuje propojit dobrovolníky a žáky s nedostatečnou znalostí jazyka v rámci celé České republiky. Vhodně tak spojuje potřebu jazykové a znalostní podpory žáků s OMJ s nabídkou dobrovolníků. Další výhodou konceptu online doučování je jeho malá finanční náročnost. Je však třeba nepodcenit roli koordinátora dobrovolníků, jasně stanovená pravidla doučování, průběžnou evaluaci a dostupnost metodických a praktických materiálů pro výuku. Přestože online doučování může fungovat jako samostatný projekt, v praxi se osvědčila komplexní spolupráce na budování inkluzivního charakteru školy, kde je online doučování jednou z realizovaných aktivit.

Interkulturní pracovníci na úřadech, ve školách a v nemocnicích

Marie JELÍNKOVÁ

Působení interkulturních pracovníků (IKP), kteří pomáhají migrantům v komunikaci s veřejnými institucemi, v České republice dlouhodobě iniciovaly organizace občanské společnosti. Dnes služby této již etablované profese využívají některá města, nemocnice či školy. Poskytované služby jsou pozitivně hodnoceny a počet interkulturních pracovníků (nejen v souvislost s příchodem ukrajinských uprchlíků) roste, a to i přestože jejich působení stále převážně stojí na projektovém financování.

Podstatou interkulturní práce je usnadnit vzájemnou komunikaci mezi migranty, majoritní společností a veřejnými institucemi. Interkulturní pracovníci (v jiných zemích také nazývaní sociokulturní mediátoři) mají často zkušenost s migrací, dlouhodobě v České republice pobývají, umí dobře česky a orientují se ve zvyklostech a systému České republiky i své domovské země. Díky znalosti obou společností i jazyků mohou interkulturní pracovníci zprostředkovat nejen tlumočení a poradenství, ale také předejít nedorozuměním, vysvětlit, z čeho případná rozdílná očekávání vyplývají, a pomoci překonávat psychologické bariéry migrantů i pracovníků institucí. Mimo to poskytují základní sociální poradenství v českém a dalším jazyce, sdílejí kontakty na odborné poradenství a informují o životě v ČR či o jiných kulturách a zvycích.

V současnosti se v České republice jedná o etablovanou profesi, kterou lze praktikovat na základě několikatýdenního školení, které je zakončeno kvalifikační zkouškou. Profese interkulturní pracovník je zapsána do Národní soustavy kvalifikací a Národní soustavy povolání, což s sebou nese jasný popis nezbytných kompetencí. Vzniklá a po několika letech zaniklá Asociace pro

interkulturní práci vytvořila potřebné metodické materiály, nevládní organizace realizují školení i profesní zkoušky. Nicméně prvotní snahy etablovat tuto profesi vykonávanou primárně migranty nenacházely potřebnou odezvu zejména z důvodu malého povědomí o jejích přínosech, chyběl i potřebný systém vzdělávání zájemců z řad migrantů. Rozšíření profese pomohlo kontinuální jednání s klíčovými institucemi, tematické stáže pracovníků NNO i veřejných institucí v zahraničí, kde jsou služby IKP hojně využívány (Portugalsko či Vídeň), i vytvoření akreditovaného vzdělávacího modelu.

Interkulturní pracovníci převážně působí v neziskových organizacích, jejichž klientům či partnerům nabízejí doprovody na jednání či schůzky. Stále častěji však působí také na pobočkách Ministerstva vnitra, kde si migranti vyřizují své pobytové záležitosti, na městských úřadech, ve zdravotnických zařízeních a ve školách. Interkulturní pracovníci často působí jako externí zaměstnanci, začínají se ale objevovat tací, kteří našli uplatnění jako kmenoví zaměstnanci. Převážně projektové financování zatím umožňuje bezplatné poskytování služeb IKP jak pro instituce, tak pro migranty. Závislost na projektových výzvách však zásadně ovlivňuje dostupnost těchto služeb. Některá města, např. hlavní město Praha, proto pro lepší orientaci zveřejňují na svých stránkách aktualizovaný seznam dostupných IKP.

Na projektové bázi se zaměstnávání interkulturních pracovníků rozšířilo i ve druhém největším českém městě, Brně. Stejně jako v jiných případech, i zde se zprvu IKP setkávali s vlažným přijetím, ale dobré zkušenosti s jejich prací a uvědomění si, že pro mnoho magistrátních odborů je jejich práce usnadněním, vedly postupně k jejich pozitivnímu přijetí. Město díky nim navíc získalo daleko lepší přehled o rezidentech s migrační zkušeností. Po několika letech převzal tuto dobrou praxi i Jihomoravský kraj, ve kterém se Brno nachází.

Interkulturní pracovníci se v průběhu let stali hybateli rozvoje interkulturní práce v mnoha oblastech. Ve zdravotnických zařízeních nejčastěji společně s tlumočením vysvětlují odlišnosti fungování zdravotních systémům či jiné léčebné postupy. Stále větší uplatnění nacházejí také ve školách, kde poskytují přímou podporu dětem s odlišným mateřským jazykem, zároveň jsou i oporou pro rodiče a pedagogické pracovníky. Jejich aktivity se zde zaměřují na tlumočení při osobních schůzkách, třídních schůzkách či zápisu do škol. Mimo to často pomáhají vysvětlit a překlenout sociokulturní rozdíly, jejichž

znalost a pochopení jsou naprosto zásadní pro vzájemné porozumění. Konkrétní náplň práce se pak odvíjí od toho, zda je interkulturní pracovník zaměstnán přímo školou (často tomu je v kumulaci s další funkcí, např. asistent pedagoga), nebo zda je pracovníkem nějakého projektu, ve kterém je škola zapojena.

Po příchodu ukrajinských uprchlíků (rok 2022) ukrajinské interkulturní pracovnice často řešily neukázněnost a emocionalitu některých ukrajinských žáků, které byly často mylně označovány za projevy ADHD, nezřídka se však jednalo o reakci na prožívaný stres a trauma. Dále objasňovaly odlišné nastavení komunikace mezi školami a rodiči, jiné pedagogické postupy či častá doporučení (např. že nutnost navštěvovat logopedickou poradnu není projevem diskriminace, ale nezbytnou formou podpory dítěte). Upozorňovaly školy také na to, že zdánlivá neochota rodičů zapsat dítě na střední školu nemusí vyplývat z pasivity, ale z nedostatku informací či neporozumění.

Ze zkušenosti vyplývá, že české instituce bývají zprvu k působení IKP zdrženlivé. Zejména na úřadech pomáhá, pokud je zde interkulturní pracovník v pracovně-právním vztahu. Školy a zdravotnická zařízení jsou vesměs otevřenější působení interkulturních pracovníků a jejich přínos je zde zpravidla brzy uznán. Jakmile se vybuduje vzájemná důvěra, začnou být služby IKP častěji poptávané, ať již osobně, nebo po telefonu. Příchod ukrajinských nucených migrantů pak poukázal na místa, kde dosud působí IKP jen velmi omezeně (např. Odbory sociálně právní ochrany dětí), a jejich služby (ideálně v kombinaci s vyšším vzděláním) zde začaly být zásadně poptávány.

V praxi se samozřejmě interkulturní pracovníci setkávají se situacemi, které nejsou snadno řešitelné. Důležité je proto jejich vzdělávání a navázání na instituce, se kterými mohou náročnější situace řešit a konzultovat. Kurzy pro interkulturní pracovníky byly po roce 2022 mimořádně poptávány od tzv. ukrajinských koordinátorek, tedy aktivních Ukrajinek, které se snažily napomáhat zapojení ukrajinských uprchlíků do české společnosti. Právě metodické materiály a profesionální školní, kterým řada z nich prošla, jim pomohly se poměrně rychle dovzdělat v činnosti, kterou začaly vykonávat.

Přestože pozice interkulturních pracovníků v České republice zprvu vznikala spíše systému navzdory díky entusiasmu několika jednotlivců a později několika nevládních organizací, podařilo se ji postupně rozšířit do institucí, které

si na ni postupně zvykají a následně ji poptávají. I přestože se jedná o etablovanou profesi, o jejíž služby je zájem, většina IKP je stále zaměstnávána na projektové bázi za nejistých podmínek a někdy i za značně variabilní finanční ohodnocení. Vzhledem k narůstající diverzitě české společnosti však bude jejich působení potřebné a přínosné i v budoucnu. Otázkou, jak již tomu bývá, ovšem zůstává dostupnost strukturálního financování.

Manuál lokální integrace migrantů v České republice

Marie JELÍNKOVÁ

Manuál lokální integrace migrantů v České republice je rozsáhlá, prakticky zaměřená publikace, která ve čtrnácti tématech provádí lokální aktéry tím, jak v praxi řešit každodenní otázky vzájemného soužití migrantů a migrantek a většinové české společnosti. Přehledně graficky zpracovaný Manuál uvádí čtenáře do klíčových oblastí vzájemného soužití, seznamuje je s platnou legislativou i základními daty a nabízí praktické, praxí podložené tipy, jaké aktivity mohou místní aktéři realizovat, jak je financovat a kde se dozvědět více. Manuál je odpovědí na poptávku několika českých samospráv, které se soužití s migranty zabývaly a které postrádaly praktický informační a metodický materiál.

Přestože české strategické materiály dlouhodobě zmiňují význam začleňování migrantů na lokální úrovni, byly české obce i kraje dlouhodobě ponechány bez jakékoli metodické podpory. Aktivita obcí (případě krajů) většinou reagovala na výzvy spjaté s usídlením většího množství migrantů v určité oblasti, nebo byla vázána na aktivitu konkrétních jednotlivců. I aktivní úředníci pak často v jednotlivých agendách týkajících se migrantů tápali a obtížně sháněli informace nebo inspiraci, jak agendu uchopit či řešit vyvstalé výzvy. V reakci na tuto situaci vytvořilo Sdružení pro integraci a migraci, Multikulturní centrum Praha a Univerzita Karlova Manuál lokální integrace migrantů v České republice, který úředníky provádí jednotlivými tématy, která se týkají vzájemného soužití s migranty. Velmi rozsáhlý Manuál tak může být podnětem pro inkluzivní směřování celé obce (či úřadu), nebo (v praxi zatím reálnějšího) lepšího zohlednění migrantů v některých průřezových politikách (např. zdravotnictví, školství).

Manuál lokální integrace migrantů je přehledná publikace, která slouží jako praktický nástroj, který pomáhá obcím, krajů i dalším místním aktérům zorientovat se v tématu integrace migrantů a vytvářet funkční integrační opatření. Svým pojetím cílí na zaměstnance krajských a obecních úřadů, místní politiky i pracovníky dalších lokálních institucí, kteří s migranty přicházejí do kontaktu. Manuál obsahuje řadu praktických tipů a konkrétních návodů a je určen i čtenářům bez předchozích zkušeností s tématem integrace.

Publikace se skládá z vyjímatelných očíslovaných listů (tzv. infosheetů) různého rozsahu. Infosheety se dají studovat jednotlivě, či jako součást celých kapitol a zároveň mohou být použity jako samostatný podkladový materiál pro schůzky, jednání či prezentace. Většina z nich navíc obsahuje prostor pro případné poznámky či postřehy k danému tématu. Některé navíc obsahují i přílohy, které ve formě zjednodušených tabulek či schémat přehledně zpracovávají informace z daného infosheetu. Manuál díky své struktuře i svému provedení umožňuje rychle navigovat tam a zpátky mezi jednotlivými tématy podle zájmu či potřeby a propojovat tak dílčí oblasti, které s integrací migrantů souvisejí.

Každé ze zpracovaných témat obsahuje vstupní informace s odkazem na relevantní legislativu, slovníček klíčových pojmů i přehled základních kroků, které může samospráva zvážit a snadno provést v praxi. Další části se věnují konkrétním příkladům z praxe s hojnými tipy na další české a zahraniční zdroje, ze kterých je možné se o dané oblasti dozvědět více. Velká pozornost je věnovaná i zdrojům financování případných aktivit. Každá kapitola je doplněna o rozcestník, ve kterém je zachyceno propojení s dalšími zpracovanými tématy.

Manuál se v době svého vzniku věnoval následujícím tématům:

- Rámec a aktéři integrace migrantů v ČR;
- Samospráva jako poskytovatel a příjemce dotací;
- Strategické řízení integrace v samosprávě;
- Integrace na úrovni obce;
- Komunikace s většinovou společností;
- Komunikace s migranty;
- Vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem;
- Zaměstnanost;
- Sociální oblast;
- Zdravotnictví;
- „Uprchlíci“ – specifický režim mezinárodní ochrany a
- Bezpečnost.

Postupně však přibývají i další témata nebo jsou jednotlivé sekce obohaceny o další podkapitoly. Další kapitoly manuálu jsou často výstupem drobnějších mezinárodních projektů, které přinášejí inspiraci nebo téma, které v kontextu střední Evropy chybí, nebo není v České republice dostatečně zpracované. Jedná se například o infosheety o terénní sociální práci s migranty nebo doporučení, jak začít pracovat v obcích, které zkušenosti se začleňováním migrantů zatím nemají.

Protože se Manuál zaměřuje na kontext (i legislativní úpravu) České republiky, je jeho značná část pouze v češtině. Kapitoly, které jsou šířeji platné (například Strategické řízení v samosprávě), jsou potom přeloženy do angličtiny. Příklady, co realizovat a kde se inspirovat, vycházejí většinou ze zkušeností České republiky či sousedních zemí s cílem přinášet co nejsnadněji přenositelnou inspiraci. Pouze v několika tématech přináší Manuál inspiraci z dalších zemí a to vždy tam, kde dobrá praxe v regionu neexistuje. Příkladem může být zkušenost belgického města Mechelen s mainstreamingem diverzity do všech městských politik či zkušenosti migrantských rad jakožto poradních orgánů obcí v Německu.

Protože se Manuál věnuje legislativnímu nastavení, praxi i dotačním výzvám, je jeho slabinou relativně častá nutnost aktualizace některých částí. Aktualizace online části se zatím daří, není však snadná. Česká republika například přijala významné změny v oblasti jazykové podpory dětí migrantů, harmonogram změn byl však natolik krátký a implementace přijatých kroků natolik různorodá, že přepracování relevantních listů přichází až se značným zpožděním.

Manuál vznikal mezi lety 2017–2020 jako výstup projektu Města a inkluzivní strategie a ihned po jeho vydání si jeho zkrácenou verzi si vyžádalo Ministerstvo pro místní rozvoj, které ji distribuovalo starostům a starostkám. Do tvorby Manuálu se vysoce participativním způsobem zapojilo více než čtyřicet odborníků z organizací občanské společnosti, veřejné sféry, samospráv i akademické obce, což se pozitivně podepsalo na jeho kvalitě.

Po prvotním pozitivním ohlasu byl Manuál používán spíše těmi, kteří se o téma zajímali, a zdálo se, že svým zaměřením možná trochu předběhl svou dobu. Nicméně nečekaný příchod téměř 500 000 ukrajinských uprchlíků do České republiky v roce 2022 s sebou přinesl i výrazně větší tlak na místní úroveň se začleňování migrantů věnovat. Do online verze Manuálu byla proto dodána i sekce „Držitelé dočasné ochrany – prvotní pomoc uprchlíkům z Ukrajiny" a návodný informační a metodický materiál se stal pro místní aktéry klíčovým zdrojem informací, jak mohou či mají k migrantům přistupovat. Ne nadarmo se říká „štěstí přeje připraveným", v případě Manuálu se toto ukázalo jako dvojnásob platné.

Webová stránka Lékaři pro Ukrajinu

Marie JELÍNKOVÁ

Webová stránka lekariproukrajinu.cz obsahuje seznam lékařů v ČR podle jednotlivých specializací, kteří jsou otevřeni léčit ukrajinské uprchlíky. Zároveň obsahuje všechny dostupné praktické informace pro lékaře ošetřující tyto pacienty, jako například vícejazyčné formuláře, metodická doporučení či informace pro vyhledávání ekvivalentních léků. Významnou pozornost pak stránka věnuje informacím pro ukrajinské lékaře a jejich uplatnění v České republice. Stránka je tak odpovědí na roztříštěnost informací o zdravotní péči pro ukrajinské uprchlíky v České republice i na omezenou dostupnost řady lékařských specializací, která zejména tíživě dopadá na ukrajinské uprchlíky.

V prvních týdnech po vypuknutí ruské agrese přicházelo do České republiky až 18 000 ukrajinských uprchlíků denně. Zcela na počátku této migrační vlny nebylo jasné, zda budou mít tito Ukrajinci v České republice přístup ke zdravotní péči. Na základě soukromé iniciativy lékařky Anny Matouškové a jejího muže, IT specialisty Jiřího Matouška, byl prakticky přes noc spuštěn web lekariproukrajinu.cz, kde praktičtí lékaři začali nabízet bezplatnou péči pro ukrajinské občany ve svých ordinacích. Během deseti dnů se přihlásilo 500 lékařů, později jejich počet vzrostl a ustálil se zhruba na 800 lékařích. Když bylo zřejmé, že ukrajinští uprchlíci mají v České republice nárok na zdravotní péči krytou z veřejného zdravotního pojištění (nejprve neomezeně, později s určitými omezeními), stránka nabízela nejen seznam lékařů otevřených ošetřovat ukrajinské uprchlíky, ale také hojně využívaný informační rozcestník, který nabízel českým lékařům souhrnné informace k ošetřování Ukrajinců.

Web lekariproukrajinu.cz v současnosti (jaro 2024) funguje v české, ukrajinské, ruské i anglické verzi a obsahuje jak sekci pro ukrajinské pacienty, tak sekci pro české lékaře. Kontakty na lékaře jsou na webu roztříděny podle

odbornosti do kategorií: Praktičtí lékaři pro dospělé, Praktičtí lékaři pro děti a mládež, Gynekologie a Ostatní odbornosti. Systém umožňuje filtrovat na základě geografické lokace ordinace (kraj, okres, město). Uživatelům se kromě kontaktů (e-mail, telefon, webové stránky) zobrazuje i to, zda lékař mluví anglicky, rusky, či ukrajinsky. Lékaře v seznamu mohou kontaktovat buď pacienti, nebo ostatní lékaři ke konzultaci ohledně ošetřovaných pacientů z Ukrajiny.

Druhým důležitým účelem webu bylo pomoci lékařům v prvotním kontaktu s ukrajinskými občany a shromáždit pro ně užitečné odkazy a materiály. Postupem času se však stal z této části především informační rozcestník, kde jsou shromážděny aktuální informace týkající se ošetřování Ukrajinců s dočasnou ochranou v ČR. Tato sekce s názvem „Informace nejen pro lékaře“ také obsahuje odkazy na nejrůznější nástroje týkající se poskytování zdravotní péče ukrajinským uprchlíkům. Jedná se například o odkaz na bezplatnou online poradnu pro ukrajinské pacienty, odkaz na interaktivní manuál pro vyhledání ekvivalentních léků z Ukrajiny registrovaných v ČR nebo soubory v pdf formátu s překlady anamnestických a dalších dotazníků do ukrajinštiny. Významná část této informační sekce je věnována praktickým otázkám poskytování zdravotní péče, obsahuje např. doporučení vakcinologické společnosti, metodická doporučení Ministerstva zdravotnictví ČR i praktický manuál pro poskytovatele zdravotních služeb. Mimo to jsou v této sekci zveřejněny formální odpovědi různých institucí, jak mají lékaři řešit celou řadu praktických problémů, ke kterým v ČR zatím chyběla závazná právní nebo metodická stanoviska.

Poslední významnou sekcí jsou informace „Pro ukrajinské lékaře“. Ukrajinští pracovníci ve zdravotnictví zde mohou nalézt všechny dostupné aktuality (přístup ČR ke zdravotnímu personálu z Ukrajiny se v průběhu času proměňuje), dále informace týkající se nostrifikace diplomů (či podmínek práce ve zdravotnictví bez nostrifikace), a to včetně odkazů na videonávody či stránky, kde najít praktickou pomoc. Další částí této sekce jsou odkazy na portály, kde hledat jako pracovník ve zdravotnictví práci, či na kurzy českého jazyka pro zdravotníky. Závěrečná část se pak věnuje pracovnímu uplatnění nelékařských zdravotních profesí.

Průběžně aktualizovaná webová stránka funguje třetím rokem na základě soukromé iniciativy. Z původního plánu udržovat tento web několik týdnů

až měsíců se stal díky jeho využívanosti dlouhodobý projekt. Informační rozcestník je využíván jak českými lékaři, kteří hledají informace k ošetřování ukrajinských uprchlíků, tak ukrajinskými pacienty, kteří skrze něj vyhledávají ochotné lékaře s potřebnou specializací. Ve výsledku je tato webová stránka odpovědí na roztříštěnost poskytovaných informací v oblasti zdravotní péče i jejich omezenou dostupnost. Zůstává tak inspirativním příkladem toho, jak aktivita dvou osob může zásadním způsobem ovlivnit dostupnost potřebných informací a jak vytvořený (a pravidelně aktualizovaný) informační kanál může propojovat ty, kdo péči nabízejí a kdo ji potřebují.

Ukrajinští uprchlíci ve Vinoři

Marie JELÍNKOVÁ

Zapojení migrantů do společnosti bývá někdy přirovnáváno k pomyslnému lakmusovému papírku: vyšší nárůst nově příchozích obyvatel totiž jasně ukáže, co v dané společnosti funguje a co nikoli. Nejinak tomu bylo v roce 2022, kdy do České republiky přišlo téměř půl milionu Ukrajinců. Za jejich přijetím a zapojením do běžného života stály do velké míry jednotlivé obce a jejich občané. Ukázalo se, že dobře fungující místní společenství přijala a do značné míry se i postarala o nově příchozí. Popisovaná zkušenost městské části Praha-Vinoř však ukazuje, že za úspěšným přijetím ukrajinských migrantů stojí především obětaví lidé, kteří měli vůli pomáhat, spolupracovat a po dlouhé měsíce obětovat svůj volný čas těm, kteří to potřebují.

Před rokem 2022 nebylo v malé městské části Praha-Vinoř soužití s migranty výraznějším tématem. Docházelo ale k dobré spolupráci s místní stavební firmou zaměstnávající ukrajinské dělníky, která občas spolupracovala s úřadem městské části na drobných zakázkách. Změna nastala po 24. únoru 2022 v souvislosti s napadením Ukrajiny. Starosta Vinoře i další zástupci obce zareagovali velmi rychle: vyhlásili humanitární sbírku a začali zajišťovat ubytování pro uprchlíky ve Vinoři. Zcela klíčová byla i aktivita několika místních občanů, kteří byli připraveni aktivně se zapojit do pomoci s přijímáním ukrajinských uprchlíků. Podstatné bylo i určení místního koordinátora, u kterého se shromažďovaly informace, co je potřeba a kdo co nabízí. Spontánní vlna pomoci tak byla dobře koordinovaná od samého začátku. Skupina dobrovolníků, která funguje dodnes (jaro 2024), si mezi sebou rozdělila témata i lokality, kde byli ukrajinští uprchlíci ubytováni. Právě ubytování bylo jedním z nejpalčivějších témat. V ubytovnu se proměnily fotbalové kabiny i místní fara, obec dostala k dispozici dům před rekonstrukcí a značná část nově příchozích byla ubytována i u soukromých majitelů nebo v obecních bytech.

Aktivity koordinované dobrovolné skupiny se v průběhu času proměňovaly. Zprvu měly spíše podobu krizové intervence. Bylo třeba zajistit základní životní potřeby: od místa k přespání po vyprání oblečení, poskytnutí jídla a hygienických prostředků. Urgentně vyvstala i potřeba vytvořit sklad oblečení či hygienických potřeb. Svoje prostory nabídla místní fara, nabízené oblečení a bytové vybavení bylo uskladněno v dílně poskytnutého domu. Klíčové byly i farní aktivity, které umožnily otevřít provozovanou potravinovou banku i nově příchozím Ukrajincům. Právě potravinová banka dosud patří k zásadním a dlouhodobě využívaným aktivitám a zůstává otevřena českým i ukrajinským občanům.

Následným dalším krokem bylo podání žádosti o podporu v rámci výzvy Ministerstva vnitra ČR, která obci umožnila financovat kurzy českého jazyka, českou konverzaci, volnočasové aktivity ukrajinských dětí a další pomoc. Jako šťastný krok se ukázalo i zaměstnání velmi schopné Ukrajinky, která aktivity koordinovala a postupně se stala kontaktní osobou za ukrajinskou stranu. Obsah činnosti pomáhajících dobrovolníků se měnil, řešení akutních problémů postupně vystřídalo doprovázení a asistence při jednání s úřady. Právě doprovázení na úřady se ukázalo jako klíčové pro úspěšné vyřízení potřebné agendy. Větší časovou náročnost pak vyžadovaly specifické případy (postižené dítě, vážně nemocný senior).

Jako skvělý krok se ukázalo časné vytvoření whatsappové skupiny mezi místními dobrovolníky a nově příchozími z Ukrajiny. Do skupiny jsou posílány veškeré aktuality týkající se legislativních změn, ale také různé nabídky či aktuální informace a aktivity obce. Skupina také umožňuje zapojené Ukrajince svolat, pokud je to třeba (např. z důvodu větších legislativních změn nebo ke společné aktivitě). Informace byly do skupiny nejdříve posílány česky a ukrajinsky, nyní skupina komunikuje většinou česky. Skupina má v současnosti (jaro 2024) zhruba 65 osob.

Během prvního půl roku po vypuknutí konfliktu na Ukrajině se na úřadě městské části scházela koordinační skupina, které se účastnili zástupci vedení obce, farnosti, školy, dalších organizací a klíčoví dobrovolníci. Později se skupina scházela na neformální bázi dle potřeby. Vstřícný vztah mezi vedením obce a dobrovolníky podporujícími Ukrajince nicméně zůstal zachován i později, a to i když došlo ke změně politického vedení obce. Část dobrovolníků se navíc časem stala obecními zastupiteli a celá agenda pomoci uprchlíkům přešla do gesce Komise sociální a pro zdravotnictví, kterou zřídila Rada městské části. S rozšířením angažovanosti těchto bývalých dobrovolníků v rámci obce však došlo i k tomu, že se ukrajinští uprchlíci stali jen jednou z řady cílových skupin, na které se jejich pozornost zaměřila.

Výhodou obce byla fungující škola s vstřícným vedením, do které se podařilo umístit všechny ukrajinské děti povinné školní docházkou. Nižší věk dětí a vstřícnost třídních učitelek se pak ukázaly jako klíčové pro zapojení a spokojenost ukrajinských dětí. V počáteční fázi škola nakoupila tablety s cílem umožnit ukrajinským žákům a žákyním lépe se dorozumět skrze překladače. Velkou pomocí byla i podpora mimoškolních aktivit (hudebních a sportovních kroužků) a letních táborů převážně z projektových zdrojů a dobrovolných aktivit místních organizací (fary, Sokola...). Podpora mimoškolních aktivit pro děti, jejichž rodiče si je nemohou dovolit zaplatit, byla následně v obci rozšířena na všechny potřebné bez ohledu na jejich národnost.

Počet Ukrajinců ve Vinoři se měnil, nejvíce jich bylo přes 200 osob, které však byly často propojeny. Ve chvíli, kdy obec získala další ubytovací objekt, nabídla totiž tyto prostory známým a příbuzným uprchlíků, kteří již byli v obci ubytováni. Podařilo se tím podpořit lepší provázanost uprchlíků ve Vinoři a tím i plynulejší začlenění pozdějších příchozích. Časem, když bylo ubytování v některých objektech dlouhodobě nevyhovující, se část uprchlíků přestěhovala do jiné městské části, dodnes však přicházejí do Vinoře na nejrůznější aktivity nebo do „šatníku“, ve kterém mají jednou měsíčně (či dle potřeby) možnost zdarma si doplnit potřebné ošacení a vybavení pro sport či do bytu.

Někteří Ukrajinci z Vinoře následně odjeli do jiných evropských zemí, nicméně většina, která odjela, se vrátila zpět na Ukrajinu. Někteří kvůli stesku po vlasti a blízkých, jiní protože přes veškerou pomoc na lokální úrovni nastavila Česká republika postupně podmínky tak přísně, že matky s několika dětmi nebyly schopny sebe a své děti v České republice uživit.

Více než dva roky po příchodu ukrajinských uprchlíků tak Vinoř vypadá jako obec, která (navzdory klesající strukturální podpoře) zvládala a zvládá soužití s Ukrajinci skvěle. Místní dobrovolníci i politická reprezentace mají být na co hrdí: v obci žije řada rodin (většinou matek s dětmi), které našly práci, jejich děti chodí do mateřských a základních škol a setkávají se nejen mezi sebou,

ale i s místními obyvateli. Při rozhovoru dvě dobrovolnice, Kateřina Hájková a Helena Švarcová, na jejichž bedrech leželo mnoho dobrovolných aktivit, navíc zdůrazňují, že skrze své zapojení získaly mezi vinořskými Ukrajinci mnoho dobrých přátel. Tu a tam se jim ozvou s nějakým dotazem, ale častěji zavolají s pozváním na kafe. Mezi jejich pozitivní vzpomínky patří zážitek velké solidarity místních občanů, církve i zastupitelstva a podpůrné aktivity širšího rázu, např. setkání pomáhajících občanů z různých městských částí, které iniciuje Magistrát hlavního města Prahy, nebo pravidelně rozeslaný informační newsletter Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty. V paměti jim však zůstávají i úmorné zkušenosti s výplatou humanitárních dávek, střet s nastavením systému podpor ze strany státu, který se stal vůči matkám samoživitelkám velmi tvrdý, či obrovské potíže mladistvých Ukrajinců pokračovat ve studiu na českých středních školách. Neočekávaná pro ně byla i délka jejich zapojení, která netrvala očekávané týdny až měsíce, ale ve výsledku více než dva roky. Za poskytovanou pomocí pak nestojí pouze dobrovolnice samotné, ale i jejich rodiny, bez jejichž podpory by zapojení dobrovolnic nebylo možné.

Inspirativní praxe městské části Vinoř v přijetí ukrajinských uprchlíků tak spočívá ve způsobu koordinace pomoci mezi městskou částí, místními dobrovolníky a dalšími místními institucemi, v ochotě a schopnosti hledat řešení na vyvstalé problémy, nastavení komunikačních kanálů, rychlém využití dostupných prostředků (sbírky, grant Ministerstva vnitra ČR), zasíťování do širších struktur i vyhledání odborné spolupráce dle potřeby. Její esence však spočívá v inspirativním, ale nepřenositelném aspektu, kterým je lidské nasazení.

2

POLSKO

Ola, Boris a jejich noví přátelé

Agnieszka BIELEWSKA

Po ruském útoku na Ukrajinu dne 24. února 2022 přišly do Polska statisíce ukrajinských žen a dětí. Několik dní po začátku války proto vytvořili studenti a profesoři z Univerzity SWPS (SWPS University of Social Sciences and Humanities) a Vratislavské univerzity terapeutický příběh, který předškolním a raně školním dětem pomáhá zpracovat jejich první zážitky v Polsku. Příběh je dostupný v polštině, angličtině, ukrajinštině a ruštině a je zdarma k dispozici v podobě ilustrovaného e-booku i audioknihy.

Vypuknutí války na Ukrajině vyvolalo v Polsku silné emoce a obavy. Když Rusko zaútočilo na sousední zemi, mnozí Poláci se báli, že konflikt postihne i jejich zemi. Zároveň však byli svědky utrpení válečných uprchlíků, kterým různými způsoby nabízeli pomoc a podporu. Tisíce dobrovolníků se proto vydalo k hranicím, aby uprchlíkům nabídli přepravu vlastními auty, poskytli jim útočiště ve svých domovech, materiální a potravinovou pomoc, informace i emocionální a psychosociální podporu. Mnozí odborníci, jako například lékaři, právníci či překladatelé, nabízeli své služby uprchlíkům bez nároku na honorář. Vzhledem k okolnostem bylo zřejmé, že zejména ukrajinské děti budou potřebovat zvláštní terapeutickou podporu, aby se dokázaly vyrovnat s novou situací.

Profesorka Justyna Ziolkowská z Fakulty psychologie na Univerzitě SWPS ve Vratislavi přišla s nápadem vytvořit příběh, který by pomohl mladým ukrajinským uprchlíkům zvládnout stres spojený s novou situací. Spolu s profesorem Dariem Galasińskim z Vratislavské univerzity proto rozvinuli projekt, do kterého zapojili také studenty psychologie. Byli to právě studenti zapojeni do Psychologické kliniky na Univerzitě SWPS, kteří napsali příběh Ola, Boris a jejich noví přátelé.

Příběh mapuje první dny ukrajinských sourozenců, kteří společně s matkou přicestovali do Polska. Postupně líčí jejich adaptaci na nové prostředí, seznámení s odlišnou abecedou a jazykem a navazování nových přátelství, čímž ukrajinským dětem umožňuje vcítit se do prožitků hlavních hrdinů. Kouzlo příběhu je umocněno působivými ilustracemi výtvarnice Pauly Metcalf a grafickým zpracováním designérky Rebeccy Scambler.

Všichni členové týmu pracovali na projektu dobrovolně, bez nároku na honorář. Díky jejich odhodlání byl projekt dokončen v prvních dnech války a byl zveřejněn v polovině března 2022. Následně byla vytvořena jeho audioverze v ukrajinštině a ruštině. Díky podpoře Institutu Heweliusz, nadace Zaczytani.org a Amazonu bylo vytištěno 50 000 výtisků, které byly zdarma distribuovány po celém Polsku.

Ohlasy ukrajinských uprchlíků byly velmi pozitivní. Tištěné výtisky byly rychle rozebrány, protože o ně byl velký zájem ze strany rodičů i institucí. Nicméně audioknihy a e-knihy jsou stále k dispozici na stránkách projektu. Mnoho ukrajinských rodičů vyjádřilo na sociálních sítích vděk za to, jak příběh pomohl jejich dětem. Kromě toho se psychologové a psychoterapeuti z jiných zemí obrátili na koordinátory projektu se zájmem o přístup k publikaci. Příběh Oly, Borise a jejich přátel tak pomáhá i ukrajinským dětem v jiných zemích.

Význam projektu nespočívá pouze v pomoci nejzranitelnější skupině válečných uprchlíků, ale i v zapojení vysokoškolských studentů. Ti byli motivováni lépe porozumět zkušenostem a potřebám mladých uprchlíků, rozvinuli svou empatii a zažili pocit, že mohou ovlivnit dění kolem sebe.

V září 2022 byl zveřejněn druhý díl dobrodružství Oly a Borise, a to ve dvou verzích: polsko-ukrajinské a polsko-anglické. Příběh Ola a Boris jdou do školy přináší pohled polských a ukrajinských dětí, které společně studují a čelí různým výzvám, jako jsou komunikační překážky, pocit osamělosti a žárlivost. Příběh zahrnuje i perspektivu polských dětí, které v mnoha případech také potřebují podporu a vedení, aby se vyrovnaly s novou situací. Kniha je doplněna výukovými moduly pro pedagogy, kteří pracují s různorodými skupinami žáků. Vydání druhého dílu v nákladu 22 000 výtisků podpořil Institut Heweliusz, klub Rotary a město Vratislav.

Projekt poukazuje na důležitost spolupráce mezi akademickými institucemi, nevládními organizacemi a komerčními subjekty při poskytování pomoci nejzranitelnější skupině válečných uprchlíků. Koncept terapeutického příběhu, který čtenářům napomůže k překonání traumat, lze snadno aplikovat i v jiných zemích a oblastech, a má tak velký potenciál k rozšíření.

Meeting Point Krakov

Ewa ŚLĘZAK-BELOWSKA, Mariola MAMCARCZYK

Meeting Point[7] vznikl po příchodu ukrajinských rodin do Krakova v důsledku ruské invaze na Ukrajinu. Je místem, kde se děti, mládež i dospělí (z Ukrajiny i Polska, nově příchozí i dlouhodobí rezidenti) mohou setkávat, trávit společně čas a bezplatně se účastnit interkulturních aktivit, které rozvíjejí jejich záliby i vzájemné pochopení.

Meeting Point byl vytvořen po vypuknutí války na Ukrajině nadací Fine Foundation ve spolupráci s mnoha partnery, včetně UNICEF[8]. Jeho vznik reflektuje porozumění problémům a výzvám nově příchozích, mezi které patří existenční nejistota, jazyková bariéra, kulturní rozdíly, systémové překážky či obavy z budoucnosti. Mnohým těchto výzvám přitom čelí i dlouhodobí rezidenti. Jeho hlavním cílem je proto propojit nově příchozí s místní komunitou, pomoci jim překonat předsudky a strach z neznámého a poskytnout podporu těm, kteří ji potřebují.

Meeting Point poskytuje prostor pro setkávání lidí napříč národnostmi i generacemi, podporuje vzájemné porozumění, odstraňuje obavy z neznámého a přispívá k integraci. Klíčovou roli zde hraje osobní kontakt, dialog a respektující komunikace. Jak zdůrazňují organizátoři Meeting Pointu: „Věříme, že každý, bez ohledu na svůj původ a jazykové dovednosti, může navázat kontakt s ostatními a objevit společné zájmy. Společně najdeme způsob, jak se dorozumět, což je klíčovým prvkem pro vzájemné porozumění.“

Meeting Point původně sídlil v nádherné budově Divadla Julia Slowackého – Malopolské zahradě umění, z organizačních důvodů však byl přesunut na Hlavní náměstí (Rynek Główny). V současnosti (2023) zastřešuje aktivity Centra mezikulturní integrace, Centra dialogu a Centra výuky polského jazyka. Centrum mezikulturní integrace nabízí zájemcům různorodé umělecké dílny (např. keramiku, kreslení a malování), sportovní aktivity, kulinářské kurzy a vzdělávací programy, které jsou otevřeny všem (některé po předchozí registraci). Centrum dialogu se zaměřuje zejména na žáky středních škol, kterým poskytuje podporu při rozvoji dovedností nezbytných pro úspěšné fungování v moderním světě. O víkendech se v Meeting pointu konají celodenní workshopy, kreativní dopoledne či setkání s hosty. Mnohé z těchto aktivit mají terapeutické účinky a pomáhají účastníkům zpracovat vzpomínky a zkušenosti spojené s válečnými událostmi.

Projekt je pro svůj integrační přínos oceňován důležitými místními aktéry, včetně zaměstnanců krakovské radnice či zástupců soukromého sektoru. Meeting Point tak má potenciál stát se klíčovým centrem současných i budoucích integračních aktivit v Krakově. Jedinou podmínkou pro jeho trvalý provoz je financování, které dosud (2023) pravidelně pochází od soukromých a institucionálních dárců.

7 V současné době je toto místo známé jako Fine Space: https://fine.ngo/en/fine-space.

8 Dalšími partnery jsou: Ukrajinský klub Krakov - Nadace Zustricz, Divadlo Julia Slowackého, IKEA či město Krakov.

Projekt školní a vrstevnické mediace: Mediace buduje vztahy

Kamil MARSZYCKI

Asociace polských mediátorů a Ukrajinský institut alternativního řešení sporů společně zavedly program školní a vrstevnické mediace ve městě Rybnik[9]. Studenti a pedagogové prošli školením v oblasti psychologie konfliktů a metod řešení sporů s důrazem na mediaci. Program urychlil sblížení polských a ukrajinských žáků a poskytl jim i pedagogům nástroje k efektivnímu řešení konfliktů, které vznikají v multikulturním prostředí.

Po ruské invazi na Ukrajinu se miliony lidí, včetně dětí, ocitly nuceny opustit svůj domov a začít život v nové zemi. Největší migrační vlna nastala uprostřed školního roku, což pro ukrajinské děti znamenalo nutnost přizpůsobit se odlišnému jazyku a vzdělávacímu systému. I polské děti prošly významnou změnou, když přešly z monokulturního do multikulturního vyučovacího prostředí. Učitelé čelili obtížím při výuce ukrajinských dětí, protože museli dodržovat polský učební plán, který se obzvláště v humanitní oblasti výrazně liší od toho ukrajinského. Asociace polských mediátorů a Ukrajinský institut alternativního řešení sporů se zapojily do řešení této situace prostřednictvím projektu, který si kladl za cíl posílit nově vzniklou multikulturní školní komunitu zejména prostřednictvím mediace konfliktů.

Mediace je efektivním a rychlým způsobem řešení sporů, který současně posiluje jednotu komunity a obnovuje porozumění mezi účastníky. Její zavedení do školního prostředí navíc přispívá k prevenci šikany a školního násilí. Trénink mladých lidí i učitelů v komunikačních dovednostech a metodách řešení konfliktů rozšiřuje jejich povědomí o psychologii konfliktních situací, což napomáhá vytvoření zdravějších vztahů a lepší atmosféry ve škole.

Projekt Mediace buduje vztahy, původně zamýšlený pro pět ukrajinských škol, byl kvůli válce a masové migraci ukrajinského obyvatelstva přesunut do Polska. Projekt byl od listopadu 2022 do února 2023 realizován ve školním komplexu č. 3 v Rybniku a v místním Regionálním centru pro vzdělávání učitelů a pedagogické informace "WOM". Jeho zaměření bylo oproti původnímu záměru rozšířeno o prvky multikulturní komunikace, které usnadňují sblížení Ukrajinců a Poláků v nově vzniklém multikulturním prostředí.

Projekt byl rozdělen do dvou hlavních oblastí:

1. Školení žáků středních škol a učitelů základních a středních škol v oblasti psychologie konfliktů, komunikace a řešení konfliktů s důrazem na mediaci.
2. Mentoring studentů a učitelů, včetně poskytování podpory při řešení konfliktů.

Důležitým prvkem bylo zapojení polských i ukrajinských odborníků z oblasti psychologie, mediace, pedagogiky a koučování do výuky. Kromě toho byli během výuky přítomni také tlumočníci. Původně měl projekt dokumentovat bývalý ukrajinský člen Asociace polských mediátorů, který ale kvůli válce nemohl dorazit. Jeho úlohu převzal známý polský herec Szymon Piotr Warszawski, jehož účast ocenili jak studenti, tak učitelé. Zapojení ukrajinských lektorů do projektu však s sebou přineslo i určité organizační výzvy, jako například získání osobních identifikačních čísel (PESEL) a založení účtů v polských bankách.

Před zahájením školení proběhly průzkumy, jejichž cílem bylo zhodnotit potřeby účastníků. V této fázi vedoucí projektu zaznamenali, že ukrajinští studenti projevují ve škole vyšší pocit bezpečí než polští studenti, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že uprchli před válkou. Po skončení školení proběhla evaluace, která u žáků poukázala na zlepšení komunikačních dovedností a vztahů s vrstevníky, schopnost efektivněji se rozhodovat a celkovou spokojenost s možností pozitivně se vyjadřovat jeden o druhém.

9 Projekt byl financován v rámci programu Podporujeme Ukrajinu, který financuje Nadace polsko-americké svobody a spravuje Nadace Vzdělání pro demokracii.

Projekt přinesl pozitivní změny do života zapojené školní komunity a poskytl žákům i učitelům lepší znalosti o konfliktech a jejich řešení. Jeho prostřednictvím se naučili efektivně komunikovat a spolupracovat. Jedinečný potenciál projektu spočívá v jeho snadném přenesení do dalších škol s etnicky, kulturně i nábožensky různorodou komunitou žáků a učitelů. Efektivita projektu byla navíc umocněna proškolením učitelů, kteří následně předali své znalosti dalším učitelům, a pravidelnou evaluací.

S ohledem na nedostatek konkrétních informací o konfliktech v zapojené škole je obtížné posoudit, do jaké míry se jejich frekvence nebo intenzita snížila díky projektu. Nicméně zkušenosti z jiných škol nebo programů peer-mediace naznačují, že jejich účastníci nabyli dovednosti řešit konflikty efektivně a porozumět pohledu druhých, což přispívá ke snižování násilí[10]. O úspěchu projektu také svědčí ochota účastníků zapojit se do podobných iniciativ v budoucnu.

Organizátoři projektu jsou připraveni realizovat podobné aktivity na dalších školách, včetně zřízení školních klubů mediátorů či zahrnutí většího množství praktických prvků mediace do výuky, pokud na tyto aktivity získají dostatečné státní finanční prostředky.

10 Více informací v publikaci: Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Dudley, B. (1992). *Effects of Peer Mediation Training on Elementary School Students*. Mediation Quarterly, 10(1), 89–99. https://doi.org/10.1002/crq.3900100108.

Nadace Ocalenie

Kamil MARSZYCKI

Nadace Ocalenie je nezisková organizace, která se specializuje na pomoc migrantům a uprchlíkům bez ohledu na jejich původ či důvody příchodu do Polska. Poskytuje širokou škálu podpůrných služeb, včetně materiální pomoci, psychologické a právní podpory, odborného poradenství, jazykových kurzů a specializované pomoci obětem mučení. Na její rozmanité iniciativy navazují svou činností další neziskové organizace, státní orgány a místní úřady.

Po mnoho let byla migrace do Polska relativně marginální a integraci migrantů do polské společnosti byla věnována jen malá pozornost. Přestože se tak Polsko stalo domovem např. čečenských uprchlíků, jejich příchod nepřitáhl velkou pozornost, zejména kvůli celkově nižšímu počtu migrantů a postupnému průběhu migrace. Nicméně po anexi Krymu a vypuknutí války v Donbasu, po kterých následovala krize na polsko-běloruské hranici a válka Ruska proti Ukrajině, byla polská společnost konfrontována s bezprecedentním přílivem ukrajinských migrantů.

Nadace Ocalenie byla založena v roce 2000 a od té doby se aktivně angažuje v pomoci uprchlíkům, migrantům a repatriantům při budování nového života v Polsku. Při poskytování humanitární pomoci i pořádání integračních aktivit spolupracuje s organizacemi jako UNHCR, CARE a Save The Children. Mezi nejvýznamnější humanitární aktivity nadace patří provoz přijímacího střediska ve Varšavském Bienále, působení na polsko-běloruské hranici a spolupráce s iniciativou Open House na provozu obchodu, který bezplatně poskytuje uprchlíkům základní potřeby.

Nadace rovněž zřídila Centra pomoci cizincům ve Varšavě, Lodži a Lomži, která migrantům poskytují komplexní podporu při překonávání bariér, se kterými se mohou setkat po příjezdu do Polska. Patří sem jazyková bariéra,

nedostatek informací o právním a daňovém systému, pracovních příležitostech, sociálním zabezpečení, psychologické problémy, pocit nejistoty a nedůvěra v neznámé prostředí.

1. Fungování Center se opírá o kulturně různorodý tým mentorů, kteří pomáhají nově příchozím při každodenních úkonech, jako je kontakt s úřady, vyřizování dokumentů, hledání bydlení a zápis dětí do mateřských a základních škol.
2. V Centrech je migrantům k dispozici právní pomoc, která se často zaměřuje na legalizaci pobytu, podání žádosti o mezinárodní ochranu nebo řešení neetických praktik zaměstnavatelů. Traumatizovaní migranti zde mohou využít psychologické a psychoterapeutické služby. V rámci Center funguje i specializované Centrum pomoci obětem mučení, které postiženým nabízí komplexní psychologickou, psychiatrickou, sociální a právní pomoc.
3. Dospělí migranti mají v Centrech přístup k bezplatným kurzům polštiny, odborným konzultacím či projektům, které jim pomáhají v integraci na pracovní trh. Centra například spolupracují se společností IKEA, která zavedla program zaměstnávání na tři čtvrtiny úvazku. Některé projekty jsou přitom zaměřeny na jedinečné potřeby migrujících žen. V Centrech jsou zároveň k dispozici dětské koutky a další prostory vhodné pro jejich návštěvu s dětmi.
4. Nadace rovněž provozuje Centra pro mládež, která nabízejí širokou škálu aktivit pro děti, včetně doučování, výuky polského jazyka, kulturních a vzdělávacích programů, výletů, letních táborů a materiální pomoci. Ve spolupráci nadací BNP Paribas potom Nadace Ocalenie iniciovala stipendijní program Moc vědění na podporu mladých uprchlíků.
5. Nadace také předchází riziku bezdomovectví tím, že díky finančním prostředkům od místních samospráv pronajímá byty, které následně za zvýhodněné ceny přepronajímá migrantům.

Kromě přímé pomoci uprchlíkům nabízí Nadace Ocalenie také školení v oblastech řízení rozmanitosti, inkluzivní komunikace a antidiskriminačních postupů. Tyto iniciativy hrají zásadní roli při vytváření přívětivého prostředí pro integraci migrantů.

Nadace získává finanční prostředky na své iniciativy ze soukromých i veřejných zdrojů, včetně grantů státní správy a samosprávy a také možnosti daňových poplatníků darovat 1,5 % z daně z příjmu. Od roku 2021 přitom vzrostl význam soukromého financování. Soukromí dárci si však často kladou specifické požadavky na použití svých příspěvků, což může v některých případech omezovat potřebnou flexibilitu Nadace.

Nadace Ocalenie neustále rozšiřuje svou činnost, což je patrné z každoročního nárůstu finančních prostředků, výdajů, zaměstnanců, dobrovolníků a klientů, kteří v roce 2022 přesáhli hranici 22 500 osob. Ačkoliv tento růst s sebou přináší výzvy v oblasti efektivního řízení i zaměstnávání vícejazyčných odborníků, poskytuje Nadace úspěšně pomoc na různých úrovních a v mnoha jazycích, včetně ukrajinštiny, ruštiny, perštiny, arabštiny, hebrejštiny, tádžičtiny a dalších. Úsilí Nadace Ocalenie tak slouží jako vzor pro ostatní neziskové organizace a vládní úřady, které se inspirují její efektivní pomocí migrantům.

Starter Pack: průvodce pro rodiče a studenty

Agnieszka BIELEWSKA

S narůstajícím počtem migrantů ve Vratislavi se do místních škol hlásí stále více zahraničních žáků. Pro nově příchozí rodiče i žáky je adaptace na polský vzdělávací systém často náročná a plná překvapení. Proto Vratislavské centrum sociálního rozvoje ve spolupráci s Odborem školství vratislavského magistrátu vytvořilo informační brožuru Starter Pack. Publikace poskytuje rodičům a žákům základní informace v jejich mateřském jazyce, což jim usnadňuje přechod do nového školního prostředí a zároveň snižuje stres spojený s adaptací.

Po druhé světové válce byla polská společnost převážně homogenní a vzdělávací systém byl zaměřen hlavně na potřeby polských dětí. Vysoce kvalifikovaní odborníci a diplomaté, kteří se v 90. letech 20. století přistěhovali do Polska ze zahraničí, obvykle posílali své děti do mezinárodních škol. Avšak ruská anexe Krymu v roce 2014 započala výraznou migraci Ukrajinců do Polska. Tento trend nabral na intenzitě po ruském útoku na Ukrajinu 24. února 2022, kdy do Polska dorazili ukrajinští váleční uprchlíci, převážně ženy s dětmi. V červnu 2022 bylo v polských vzdělávacích institucích zaznamenáno 182 600 ukrajinských žáků.

S nárůstem cizinců ve Vratislavi čelily organizace zaměřené na pomoc cizincům narůstajícímu počtu dotazů ze strany žáků a jejich rodičů. Mnoho škol v okrese Vratislav zaměstnávalo interkulturní asistenty, kteří pomáhali s vysvětlením fungování polského vzdělávacího systému. Učitelé i kulturní asistenti si však uvědomili potřebu písemných informačních materiálů, které by poskytli rodičům a dětem. Několik škol vytvořilo průvodce, vždy se však jednalo o lokální iniciativy vázané na konkrétní instituce. Mezitím měli rodiče a děti často obecné dotazy týkající se polského vzdělávacího systému, včetně postupu při zápisu, systému hodnocení a různých typů dostupných škol. Děti také žádaly o vysvětlení nejčastějších výrazů používaných ve školách.

V roce 2019 proto Vratislavské centrum sociálního rozvoje ve spolupráci s Odborem školství magistrátu města Vratislav vydalo brožuru Starter Pack, která byla určena žákům základních škol a jejich rodičům a měla za cíl jim pomoci při adaptaci do polského vzdělávacího systému. Starter Pack jim nejen představil vzdělávací instituce v okrese Vratislav, ale také jim poskytl obecné informace o polském vzdělávacím systému. Obsahoval také slovníček základních pojmů z oblasti vzdělávání a šablony dokumentů, které rodiče mohli využít při komunikaci se školou (např. souhlasy nebo žádosti o výjimku). Kromě toho jim přehledně vysvětlil systém hodnocení, nabídl seznam kontaktů, kde hledat pomoc v různých krizových situacích, a také nastínil povinnosti rodičů, škol a žáků. K obsahu brožury se vyjádřili učitelé, interkulturní asistenti a zahraniční žáci, kteří přispěli svými znalostmi a zkušenostmi.

Brožura byla publikována ve třech jazycích: ukrajinštině, angličtině a polštině, což umožnilo její širokou dostupnost bez vyloučení většinové společnosti. Každá jazyková verze obsahuje stejný text, který je rozdělen do dvou částí: jedna je určena rodičům a druhá žákům. Text pro žáky je napsán jednodušším a méně formálním jazykem, aby byl lépe srozumitelný. Jak se v praxi ukázalo, žáci často nosili brožuru s sebou do školy a používali ji během výuky.

Druhé vydání brožury, které financoval UNICEF, bylo připraveno v reakci na příchod dětí ukrajinských válečných uprchlíků do vratislavských škol. Publikováno bylo v srpnu 2022 a v září 2022 před začátkem školního roku bylo distribuováno základním školám, institucím podporujícím migranty a do míst setkávání a společenských aktivit, jako je např. Przejście Dialogu / Passage of Dialogue. Autoři přepracovali a rozšířili text a začlenili do něj širší spektrum informací. Vratislavské centrum sociálního rozvoje již plánuje další vydání, aby udrželo krok se změnami v polském vzdělávacím systému a zajistilo, že čtenáři budou mít vždy k dispozici aktuální informace.

Iniciativa Starter Pack je snadno přenositelná do jiných měst, regionů nebo zemí. Zavedení publikace do jiných polských měst by vyžadovalo pouze drobné úpravy, jako je aktualizace webových stránek pro zápis do škol. Faktem je, že v dalších polských městech byly zaznamenány obdobné iniciativy, není však jisté, zda se inspirovaly vratislavským Starter Packem. V jiných zemích může Starter Pack sloužit jako návod, jak připravit podobnou informační brožuru a která témata by rozhodně neměla chybět.

Day Care v Krakově

Mariola MAMCARCZYK, Ewa ŚLĘZAK-BELOWSKA

Day Care v Krakově vznikla jako reakce na potřeby ukrajinských válečných uprchlíků a jejich rodin, kteří se zde ocitli. Většinu těchto uprchlíků tvořily ženy s dětmi. Přítomnost malých dětí představuje pro osamělé matky, které se teprve seznamují s novým prostředím, výzvu, zejména vzhledem k nedostatku míst v jeslích a mateřských školách. V důsledku toho vznikla myšlenka poskytnout nově příchozím důvěryhodné, bezpečné a pohodlné zařízení péče o děti, díky kterému budou mít čas např. učit se polský jazyk, vyřídit formality spojené s pobytem a najít si zaměstnání.

Autorkou projektu je Karolina Bisping Adamik, která je prezidentkou Nadace Fine, oficiálního organizátora Day Care. Od února 2022 se do projektu zapojilo mnoho lidí a institucí. Know-how a organizační podporu nabídlo široké spektrum institucí, včetně Arete Workshop, Mateřské školy Little Friends, akademických pracovníků Jagellonské univerzity, Krakovské kulturní kanceláře a také nespočet angažovaných jedinců. Od června 2022 funguje Day Care v Krakově pod oficiální záštitou UNICEF, od dubna 2023 ji finančně podporuje nezisková organizace CORE (Community Organised Relief Effort), kterou založili Sean Penn a Ann Lee v reakci na zemětřesení na Haiti.

Day Care v Krakově funguje od pondělí do pátku v rámci běžné pracovní doby (od 7:30 do 17:30) a nabízí místo pro 100 ukrajinských dětí. Denní péči a související vzdělávací aktivity zajišťuje tým vysoce kvalifikovaných a certifikovaných ukrajinských učitelů, pečovatelů, logopedů a dětských psychologů, kteří se věnují zajištění wellbeingu a komplexního rozvoje dětí. Děti jsou rozděleny podle věku do čtyř skupin, z nichž každá čítá 25 dětí. Rodiče finančně přispívají pouze na stravné.

Pro ukrajinské děti je Day Care mostem, který propojuje jejich starý a nový domov. Na jedné straně zde přicházejí do kontaktu s ukrajinskými vrstevníky, učiteli a dalšími odborníky, kteří komunikují v jejich rodném jazyce a podporují jejich národní identitu. Na druhé straně zde mají možnost učit se polsky. Děti jsou vzdělávány v souladu s ukrajinským systémem, ale zároveň jsou připravovány na případný přechod do polských škol.

Projekt má vlastní webové stránky, prostřednictvím kterých je také možné přihlásit se do kurzů ukrajinštiny či se zapojit jako dobrovolník do chodu Day Care. Kromě toho si zde rodiče mohou volně stáhnout aplikaci vyvinutou UNICEF a národními partnery, která jim může usnadnit rozhodování ohledně péče a vývoje jejich dětí.

Mezi inovativní postupy Day Care v Krakově patří:

- Vzdělávání dětí v oblasti osobní hygieny. Jedná se o důležitou oblast vzdělávání, protože děti v předškolním věku jsou vzhledem k nedostatečně vyvinutému imunitnímu systému a častému kontaktu s jinými dětmi obzvláště náchylné k infekčním onemocněním. Během těchto hodin se děti učí o rozdílech mezi bakteriemi a viry, příčinách a příznacích nemocí a osobní hygieně.
- Spolupráce s Meeting Pointem (místo popsané v samostatné inspirativní praxi), který dětem nabízí široké spektrum volnočasových aktivit. Např. kroužek robotiky je učí navrhovat, stavět a programovat roboty, čímž rozvíjí jejich kreativitu, logické myšlení a schopnost řešit problémy. Děti tak mají možnost na chvíli zapomenout na válku a objevit nové zájmy.
- Zapojení dětí do kulturních akcí (Mezinárodní den divadla) a pravidelné návštěvy divadla, kina a muzeí (např. Přírodovědné muzeum).
- Pořádání společenských akcí pro polské a ukrajinské rodiny, např. vyprávění ukrajinských pohádek.

Day Care v Krakově vytvořila širokou škálu příležitostí, jak nejen podpořit ukrajinské rodiny a poskytnout jejich dětem péči a vzdělání, ale také je seznámit s polskou společností a její kulturou. Budoucnost projektu však zůstává nejistá, protože je závislá na soukromých i institucionálních darech. Nicméně doufáme, že se odhodlanému týmu Nadace Fine podaří projekt institucionalizovat a zajistit potřebnou finanční podporu ze strany místních úřadů.

3

IZRAEL

TechForChanges

Karin AMIT

V únoru 2022 přivedla válka mezi Ruskem a Ukrajinou do Izraele tisíce uprchlíků, včetně olimů[11]. V reakci na tuto situaci vznikla iniciativa TechForChanges[12], která pomocí technologie a spolupráce vytvářela a posilovala místní sítě, poskytovala uprchlíkům základní informace a zajišťovala jim pomoc. Pro rychlé a efektivní poskytnutí podpory navázala iniciativa TechForChanges partnerství s nevládními organizacemi, firmami, dobrovolníky, charitativními institucemi, vládními subjekty a obcemi, které propojila s ukrajinskými uprchlíky. Zapojením komunity a moderních digitálních technologií se podařilo nejen poskytnout pomoc jednotlivcům, ale také maximalizovat pozitivní dopad zapojených organizací a nacházet inovativní a efektivní řešení výzev spojených s migrační vlnou. Kromě toho se iniciativa TechForChanges angažovala v budování sdílené a otevřené datové platformy, která měla zvýšit viditelnost zapojených organizací.

Spuštění projektu TechForChanges bylo přímou odezvou na příchod tisíců uprchlíků z Ukrajiny do Izraele. Tito lidé potřebovali pomoc v mnoha oblastech, jako jsou zdravotní služby, zaměstnání a bydlení. Uprchlíci s židovskými kořeny (olimové) a jejich rodiny po příjezdu obdrželi izraelské občanství a s ním spojené výhody, na které ostatní uprchlíci neměli nárok. I přes snahu mnoha izraelských organizací zajistit potřeby uprchlíků ztěžoval nedostatek vzájemné koordinace identifikaci potřeb a efektivní zacílení pomoci. Kromě

11 Olimové jsou přistěhovalci do Izraele s židovskými kořeny a jejich rodiny, kterým je po příjezdu uděleno izraelské občanství.

12 Tato občanská iniciativa byla aktivní přibližně rok a půl (od února 2022 do července 2023). Webové stránky www.techforchanges.org/services již nefungují.

organizační podpory chyběla také spolehlivá informační platforma, která by uprchlíkům usnadnila orientaci v jejich nové, neznámé zemi. Uprchlíkům v začleňování také chyběla podpora místní sítě nebo komunity.

S ohledem na tuto situaci měl projekt TechForChanges ambici jasně a systematicky identifikovat potřeby uprchlíků a usnadnit vytváření partnerství mezi pomáhajícími organizacemi. S využitím technologie, dat a místních komunit vytvořil a posílil projekt TechForChanges sítě pomáhajících organizací, které efektivně a cíleně uspokojily potřeby uprchlíků.

Projekt TechForChanges si kladl za cíl pomoci ukrajinským uprchlíkům integrovat se do izraelské společnosti bez ohledu na jejich gender, náboženské vyznání nebo politické názory. Úzce proto spolupracoval se samosprávami a pravidelně organizoval setkání mezi komunitním manažerem TechForChanges a zástupci integračních kanceláří měst, kde se hodnotily potřeby uprchlíků. Projekt působil ve čtyřech samosprávách, plánováno bylo i jeho rozšíření do dalších měst.

V první fázi projekt vytvořil, nebo posílil místní sítě, které spojovaly národní partnery (zdravotnické organizace, firmy, vládní orgány, neziskové organizace), místní partnery (samosprávy, místní podniky, nevládní organizace, dobrovolníky) a technologické firmy. Druhým krokem bylo zmapování potřeb uprchlíků, třetím krokem potom vytvoření inovativních řešení pro jejich uspokojení.

Aby se uprchlíci seznámili s místními sítěmi, pořádal projekt TechForChanges v zapojených městech veletrh pomáhajících organizací. Zde díky osobnímu kontaktu mezi uprchlíky a zástupci zapojených organizací vznikaly na míru šité způsoby podpory, jako například skupiny emocionální podpory nebo bezplatná digitální peněženka poskytující různé finanční služby. Veletrh také zahrnoval služby zaměstnanosti prostřednictvím spolupráce s organizací HIAS (Hebrew Immigrant Aid Society [Hebrejská společnost pro pomoc imigrantům]). Kromě toho projekt TechForChanges vyplnil existující mezery v poskytování služeb uprchlíkům, kteří nemají židovské kořeny, např. prostřednictvím bezplatného programu dentální péče, pilotní online studijní skupiny hebrejštiny či podpůrné skupiny pro rodiny dětí se speciálními potřebami.

V rámci projektu také vznikala mobilní aplikace pro uprchlíky, která jim měla poskytovat základní informace o právním postavení, zdravotním pojištění, pohotovostních lékařských službách, zaměstnání a vzdělání.

Projekt TechForChanges uspořádal místní veletrhy sítí s přibližně 3 500 účastníky a navázal partnerství s přibližně sedmdesáti organizacemi v Izraeli. Počáteční financování ve výši jednoho milionu izraelských šekelů bylo získáno na základě osobních žádostí zakladatelů. Na druhou fázi financování přispěla New York Federation.

Celkově lze konstatovat, že projekt TechForChanges výrazně přispěl k integraci ukrajinských uprchlíků do izraelské společnosti. Novátorská řešení a navázaná partnerství sehrála klíčovou roli při zvládání naléhavých potřeb uprchlíků. Projekt vedl k rozšíření místních sítí poskytujících služby v různých oblastech Izraele. Pro velký úspěch zakladatelé TechForChanges zvažovali rozšíření poskytovaných služeb i na imigranty z jiných zemí, jako je například Etiopie. Rozvoj a úspěch projektu jasně poukazují na jeho schopnost přizpůsobit se novým výzvám a poskytovat smysluplnou podporu těm, kteří ji potřebují.

HIAS: Hebrejská společnost pro pomoc imigrantům

Karin AMIT

Od ruské invaze na Ukrajinu dne 24. února 2022 našlo v Izraeli útočiště přes 45 000 ukrajinských uprchlíků. V souvislosti s nárůstem nově příchozích zavedlo izraelské ministerstvo vnitra různá opatření, například regulaci vstupu uprchlíků, kteří nemají židovské kořeny, a zajištění přístupu k základním službám. HIAS Izrael byl jednou z organizací, které rychle reagovaly na uprchlickou vlnu. Zaměřil se na poskytování právní pomoci, zejména v oblasti prevence deportací a sjednocení rodin, a angažoval se v podpoře zaměstnávání uprchlíků, kteří nemají židovský původ.

HIAS (Hebrew Immigrant Aid Society / Hebrejská společnost pro pomoc imigrantům) je globální organizace, která se zabývá ochranou uprchlíků před nuceným opuštěním domovů z důvodu jejich etnicity, náboženského vyznání či sexuální orientace. HIAS Izrael se zasazuje o podporu židovských přistěhovalců a uprchlíků a úzce spolupracuje s občanskými organizacemi a vládními institucemi na zdokonalení azylového systému pro nežidovské uprchlíky. Zároveň hájí právní zájmy uprchlíků a je přední autoritou v oblasti migrace a řešení výzev, kterým čelí nově příchozí. V jednom ze svých současných projektů se HIAS Izrael zaměřuje na poskytování podpory ukrajinským uprchlíkům v Izraeli včetně zajištění legálních pracovních příležitostí.

Ukrajinským uprchlíkům bylo po vstupu do Izraele automaticky uděleno tříměsíčním turistické vízum, které jim však neumožňovalo pracovat. Avšak v květnu 2022 izraelská vláda oznámila, že Ukrajinci, kteří přijeli do Izraele po 24. únoru 2022 nebo kteří se v té době již legálně nacházeli v zemi, mohou v Izraeli pracovat i bez platného pracovního povolení. Tato politika platí

po dobu trvání války na Ukrajině až do doby, než budou uprchlíci schopni vrátit se do svých domovů.

HIAS usiluje o ekonomickou soběstačnost uprchlíků v izraelské společnosti, a proto systematicky pracuje na podpoře jejich ekonomické inkluze. Spolupracuje na regulaci právní úpravy zaměstnávání uprchlíků, propojuje uprchlíky s potenciálními zaměstnavateli a spolupracuje s personálními odděleními zaměstnavatelů, kterým poskytuje informace o zaměstnání uprchlíků. Napomáhá tak uprchlíkům získat zaměstnání, čímž jim umožňuje zvýšit jejich finanční stabilitu a snížit závislost na rodině a přátelích.

Po provedení analýzy potřeb v srpnu 2022 HIAS identifikoval klíčovou potřebu zaměstnání ukrajinských uprchlíků, a to zejména žen, jejichž relativně vysoká úroveň vzdělání, pracovní zkušenosti a dovednosti byly pro izraelský pracovní trh zajímavé. Průzkum mezi 143 válečnými uprchlíky a uprchlicemi odhalil, že pouze 40 % z nich našlo zaměstnání, přičemž většina zaměstnaných žen pracovala v oblasti úklidu, což představovalo značný nesoulad s jejich kvalifikací a vysvětlovalo jejich ekonomické obtíže a nedostatečnou integraci.

HIAS proto vytvořil speciální program sociální a ekonomické integrace pro ukrajinské uprchlíky s cílem nalézt malé i velké zaměstnavatele, kteří uprchlíkům nabídnou férové pracovní příležitosti odpovídající jejich kvalifikaci. Pro dosažení tohoto cíle oslovil HIAS jak velké korporace, tak malé podniky, poskytl jim potřebné informace ohledně zaměstnávání uprchlíků a podporoval je při začleňování těchto informací do firemních programů zaměstnanosti. Kromě toho umožnil uprchlíkům učit se hebrejsky a anglicky a rozvíjet dovednosti související s hledáním zaměstnání.

V prosinci 2022 HIAS společně s iniciativou TechForChanges a Úřadem vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky uspořádal veletrh zaměstnání v Tel Avivu, který poskytl více než 300 pracovních míst pro 200 rodin. Tento veletrh potvrdil trvající potřebu kvalitního a legálního zaměstnání uprchlíků. Proběhlo přes 100 pracovních pohovorů a přibližně 150 návštěvníků obdrželo další bezplatné služby, včetně objednání na dentální péči a právního poradenství v otázkách zaměstnání a pobytového statusu. Kromě toho měli návštěvníci veletrhu možnost zúčastnit se tří přednášek souvisejících s jejich pobytem v Izraeli.

V rámci svého programu zaměstnanosti HIAS Izrael spolupracuje s dalšími organizacemi, včetně Úřadu vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky, Lékařů za lidská práva, Early Starters International, právní kliniky Telavivské univerzity, Centra pro rozvoj afrických uprchlíků, místních úřadů a dobrovolnických organizací.

Snahy HIAS poskytnout ukrajinským válečným uprchlíkům v Izraeli zaměstnání zásadním způsobem přispěly k jejich integraci do izraelské společnosti. Aby uprchlíkům poskytla potřebné znalosti a zdroje a umožnila jim stát se aktivními účastníky pracovního trhu, navázala organizace HIAS partnerství s různými agenturami a firmami, Díky této iniciativě mohli uprchlíci využít své dovednosti a zkušenosti k vytvoření lepší budoucnosti pro sebe a své rodiny.

V roce 2024, tedy dva roky rok po příjezdu uprchlíků do Izraele, stále přetrvávají výzvy spojené s motivací uprchlíků převzít větší odpovědnost za jejich finanční situaci. Kromě toho izraelská vláda stanovuje geografická omezení týkající se zaměstnání, což HIAS rozporuje právní cestou.

Navzdory těmto výzvám byl zaměstnanecký program HIAS úspěšný ve vytváření příležitostí pro uprchlíky k dosažení ekonomické soběstačnosti. Skrze navázaná partnerství a advokační činnost HIAS i nadále vytváří perspektivnější budoucnost pro uprchlíky v Izraeli.

Zav Hasha'ah – „Neodkladná potřeba"

Karin AMIT

Zav Hasha'ah je izraelská vládní iniciativa pod vedením ministerstva sociálních věcí ve spolupráci s organizacemi Joint Israel, Magen David Adom a dalšími organizacemi občanské společnosti. Jejím cílem je poskytovat humanitární pomoc ukrajinským válečným uprchlíkům, kteří dorazili do Izraele po 24. únoru 2022 a nesplňují kritéria podle zákona o návratu (nejsou považováni za olimy[13]). Joint Israel byl vybrán izraelským ministerstvem sociálních věcí jako hlavní partner iniciativy, která měla původně trvat tři měsíce, avšak byla prodloužena z důvodu trvající války.

Zav Hasha'ah je kontaktní a správní centrum („one stop shop"), které ukrajinským uprchlíkům nabízí základní služby a poradenství a umožňuje jim tak zorientovat se v různých aspektech jejich nového života. Přispívá ke zmírnění pocitů zmatku a vykořisťování a funguje jako centrum pro spolupráci s občanskými sdruženími, filantropickými skupinami a podniky při realizaci humanitárních aktivit. Navíc disponuje telefonickou linkou, která poskytuje podporu ve třech jazycích: ukrajinštině, ruštině a hebrejštině.

Po ruské invazi na Ukrajinu v únoru 2022 tisíce uprchlíků v panice opustily své domovy a vydaly se do Izraele. Mezi březnem a červnem 2022 tak do Izraele vstoupilo přibližně 21 000 lidí, z nichž asi 15 000 zůstalo v zemi. Mnozí přišli bez základního materiálního vybavení a potřebovali okamžitou pomoc. Izraelská vláda proto zpřístupnila těmto uprchlíkům základní informace a poradenství, potraviny, lékařskou péči, pracovní a pobytová povolení, vzdělání, obleče-

13 Olimové jsou přistěhovalci do Izraele s židovskými kořeny a jejich rodiny, kterým je po příjezdu uděleno izraelské občanství.

ní a vybavení, ubytování, volnočasové aktivity a programy podpory duševního zdraví. Telefonická linka fungující v rámci centra Zav Hasha'ah poskytuje informace o těchto službách a reaguje na dotazy místních úřadů a izraelských občanů ohledně poskytované vládní pomoci a možnostech zapojení. Celkově tato linka sehrává klíčovou roli v pomoci ukrajinským uprchlíkům v Izraeli znovu vybudovat jejich životy a najít pocit stability a bezpečí v novém domově.

Koordinovaná pomoc poskytovaná v rámci centra Zav Hasha'ah zahrnuje několik oblastí:

- **Vzdělání:** Izraelská vládní politika umožňuje nezletilým Ukrajincům s platným povolením k pobytu vstoupit do izraelského vzdělávacího systému. Nově příchozí v centru obdrží informace o studijních možnostech a následném uplatnění.
- **Pracovní a pobytová povolení**: Izraelské ministerstvo vnitra stanovilo zvláštní pravidla pro ukrajinské válečné uprchlíky, kteří chtějí vstoupit na místní pracovní trh, ale nesplňují podmínky zákona o návratu. Telefonické linka v rámci centra Zav Hasha'ah poskytuje komplexní informace o této politice.
- **Zdravotní pomoc:** Ministerstvo sociálních věcí a sociálních služeb poskytuje bezplatnou zdravotní pomoc těm, kteří nesplňují podmínky zákona o návratu.
- **Potravinová pomoc**: Potraviny jsou k dispozici ve formě potravinových košů, nebo poukázek na nákup potravin.
- **Podpora duševního zdraví**: Válka a přesun do cizí země mohou v uprchlících vyvolat psychické problémy, jako jsou traumata, úzkosti, deprese a další složité emoční stavy. K řešení těchto výzev Izrael poskytuje bezplatný balíček terapeutických sezení s licencovaným terapeutem hovořícím jazykem uprchlíků, kterých lze využít buď prezenčně, nebo online formou.
- **Volnočasové aktivity**: Zav Hasha'ah provozuje programy odpočinku a volnočasové aktivity pro dospělé i děti na různých místech po celé zemi.
- **Bydlení:** Ukrajinští váleční uprchlíci musí mít v Izraeli hostitele. Pokud však u něj nemohou zůstat, je jim poskytnuto alternativní ubytování.
- **Vybavení:** Centrum díky partnerství s organizacemi občanské společnosti nabízí základní vybavení, jako jsou postele, matrace a kočárky. Žádosti o další materiální a finanční podporu lze podat prostřednictvím centra.

Ačkoliv Izrael disponuje většími zkušenostmi s přijímání imigrantů podle zákona o návratu (olimů) než s přijímáním uprchlíků hledajících azyl, dokázal úspěšně naplnit jejich základní potřeby. Přesto se však iniciativa Zav Hasha'ah neobešla bez výzev, mezi které patřil například omezený zájem uprchlíků o emocionální podporu (uprchlíci se primárně zaměřili na uspokojení svých okamžitých fyzických potřeb) či velké množství zapojených organizací a poskytovatelů služeb, což v některých případech vedlo k nedostatečné koordinaci způsobující prodlení.

Iniciativa Zav Hasha'ah byla jedinečná svou hloubkou a rozsahem i spoluprací s organizací Joint Israel. Partneři spolupracovali rychle, efektivně a flexibilně (i v rámci správních řízení a požadavků), což umožnilo dosažení významného pokroku v terénu. Izrael tak dostál svému závazku zajistit bezpečí a ochranu těm, kteří zde hledají útočiště. Pro zdokonalení budoucích humanitárních úsilí lze izraelské vládě doporučit navázat partnerství s místními organizacemi specializujícími se na podporu uprchlíků, jelikož mají hluboké porozumění jedinečným výzvám a potřebám lidí vysídlených z domova. Taková spolupráce může prostřednictvím integrovaného přístupu uspokojit okamžité potřeby uprchlíků a umožnit efektivnější a udržitelnou reakci.

Mezinárodní společenství křesťanů a židů (Fond Yedidut)

Karin AMIT

V reakci na válečnou situaci na Ukrajině zahájilo Mezinárodní společenství křesťanů a židů (v angličtině International Fellowship for Christians and Jews (IFCJ), také známé jako Fond Yedidut / Yedidut Fund[14]) projekt s cílem usnadnit imigraci židovských uprchlíků (olimů[15]) do Izraele a podpořit jejich úspěšnou integraci do izraelské společnosti. Fond vytvořil nouzový program pomoci židovské komunitě na Ukrajině, který zahrnuje materiální a finanční podporu a asistenci při získávání imigračních víz. Organizace dále spolupracovala s Židovskou agenturou a ministerstvem alije a integrace na projektech, které migrantům usnadnily integraci v Izraeli.

Během posledních třiceti let se Fond Yedidut aktivně angažuje v pomoci židům, kteří přicházejí do Izraele z různých částí světa. Za dobu své existence investoval 800 milionů izraelských šekelů do podpory imigrace 750 000 židů z různých zemí, včetně bývalého SSSR a Etiopie.

V listopadu 2014 založil Fond Yedidut nezávislý imigrační systém s cílem přivádět do Izraele židy z dvaceti šesti zemí po celém světě. Zaměřuje se především na země, kde jsou židovské komunity v ekonomické či bezpečnostní tíži, a zároveň si klade za cíl pomoci každému židovi, který si přeje uplatnit své právo na imigraci do Izraele, bez ohledu na jeho finanční situaci.

Po ruské invazi na Ukrajinu v únoru 2022 byly tisíce uprchlíků nuceny rychle opustit své domovy. Uprchlíci, kteří přicházeli do Izraele, postrádali kromě základních potřeb, jako jsou potraviny, oblečení a bydlení, také informace o svých právech. Fond Yedidut proto zahájil projekt na podporu židovských uprchlíků přicházejících do Izraele a usnadnění jejich úspěšné integrace do izraelské společnosti. Projekt byl koncipován tak, aby odpovídal naléhavým potřebám, které vznikly během krizové situace, a zahrnoval několik klíčových složek, jež budou podrobně popsány níže.

V počáteční fázi spolupracoval Fond Yedidut s Židovskou agenturou na vytvoření informačního centra na Ukrajině. Toto centrum poskytovalo průvodce evakuací a organizovalo cesty do bezpečných destinací, včetně letů do Izraele. Zájemcům o imigraci do Izraele centrum také poskytovalo povolení ke vstupu podle zákona o návratu. Současně byla otevřena dvě pomocná centra, jedno v Izraeli a druhé na Ukrajině.

Fond dále spolupracoval s Židovskou agenturou na záchraně a usnadnění imigrace židovských uprchlíků z Moldavska a Polska (země sousedící s Ukrajinou). Zástupci Fondu působili jako prostředníci mezi místním izraelským konzulátem a uprchlíky a provázeli je imigračním procesem. Fond také poskytl čekatelům na imigrační víza do Izraele základní potřeby, včetně ubytování, stravování a oblečení.

Po příjezdu uprchlíků do Izraele jim Fond Yedidut nabídl několik forem podpory:

- Finanční granty na nákup elektrických spotřebičů.
- Přednášky na různá témata podporující úspěšnou integraci. Tyto přednášky byly přizpůsobeny potřebám identifikovaným místními orgány a zahrnovaly témata, jako jsou práva uprchlíků, zaměstnanost, izraelský bankovní systém a vzdělávání. Většina přednášek probíhala prezenčně a každé se zúčastnilo několik desítek uprchlíků.
- Tábor pro děti uprchlíků, kde se účastnily zábavných aktivit, učily se hebrejsky a poznávaly izraelskou kulturu.

14 IFCJ je dobročinná organizace založená v roce 1983, jejímž posláním je podporovat porozumění a spolupráci mezi židy a křesťany a poskytovat humanitární pomoc Státu Izrael.

15 Olimové jsou přistěhovalci do Izraele s židovskými kořeny a jejich rodiny, kterým je po příjezdu uděleno izraelské občanství.

Tyto aktivity vyžadovaly spolupráci s mnoha organizacemi, včetně místních organizací v Moldavsku a Polsku, ministerstva alije a integrace a izraelských místních orgánů.

Během projektu se Fond Yedidut potýkal s výzvami, na jejichž řešení neměla organizace dostatečnou expertízu. Fond proto navázal spolupráci s místními sdruženími: například s organizací Gvahim v oblasti integrace na pracovní trh. Do budoucna má však Fond v plánu zahrnout integraci na pracovní trh do svého vlastního podpůrného systému.

Pohotová reakce Fondu Yedidut na válku na Ukrajině může být příkladná organizacím, které pomáhají uprchlíkům v dobách krize. Informační a pomocná centra zřízená ve spolupráci s Židovskou agenturou, asistence při imigračním procesu a poskytování materiální pomoci (ubytování, potraviny a oblečení) sehrály klíčovou roli při usnadnění imigrace židovských uprchlíků do Izraele. Prostřednictvím grantů, organizace přednášek a dětských táborů Fond navíc zajistil uprchlíkům zdroje a podporu potřebné k jejich novému životu v Izraeli a dostál tak svému závazku podporovat úspěšnou integraci uprchlíků do izraelské společnosti.

Integrace ukrajinských migrantů ve městě Nof HaGalil

Karin AMIT

Po vypuknutí války na Ukrajině spustilo izraelské město Nof HaGalil projekt, který má usnadnit přesun židovských uprchlíků do Izraele a aktivně jim pomoci s úspěšnou integrací do společnosti. Pro dosažení tohoto cíle byl implementován rozsáhlý soubor opatření, včetně vyslání emisarů do zemí, jako jsou Moldavsko a Polsko, kde motivují potenciální imigranty k usídlení v Nof HaGalil. Migranti, kteří se pro město Nof HaGalil rozhodnou, projdou kvalitně připraveným integračním programem, který nabízí komplexní řešení jejich potřeb včetně bydlení, zdravotní péče a vzdělání. Město se touto iniciativou zavazuje k tomu, aby se příchozí migranti cítili vítáni a byli oceněni jako plnohodnotní členové izraelské společnosti.

Město Nof HaGalil považuje integraci imigrantů za klíčovou jak na národní, tak na místní úrovni. Představitelé a zástupci města uznávají přínos migrantů a považují vytváření rozmanitého a inkluzivního města za prioritu.

Váleční uprchlíci, kteří dorazili do Izraele, byli často traumatizováni a bez finančních prostředků. V mnoha případech navíc dorazily pouze ženy a děti, jelikož muži byli odvedeni do ukrajinské armády. Město Nof HaGalil reagovalo na tuto situaci poskytnutím nadstandardní pomoci nově příchozím, včetně finanční podpory určené na úhradu nájemného, základního vybavení, oblečení a hraček pro děti. Tato opatření měla za cíl vytvořit migrantům dostatečné zázemí a ulehčit jim plynulé začlenění do nového domova. Navíc město věnovalo zvláštní pozornost poskytování základních služeb, včetně zdravotní péče a vzdělání, neboť si bylo vědomo jejich klíčové role při podpoře integrace uprchlíků do izraelské společnosti.

Pro podporu úspěšné integrace židovských uprchlíků z Ukrajiny město Nof HaGalil přijalo řadu preventivních opatření:

- Zřízení kontaktní a správní platformy („one stop shop“) uvnitř hotelu, kde jsou imigranti zpočátku ubytováni, s cílem urychlit jejich registraci a přístup k základním službám. Zastoupeny jsou orgány zodpovědné za integraci, jako jsou ministerstvo vnitra, ministerstvo alije a integrace, ministerstvo školství a ministerstvo sociálních věcí a sociální péče.
- Přestavba městského parkoviště na supermarket, který poskytuje imigrantům základní potřeby zdarma, včetně oblečení, obuvi, potravin, školních potřeb a hraček.
- Nábor více než 200 rusky a ukrajinsky mluvících městských úředníků k podpoře imigrantů během integračního procesu.
- Nábor rusky a ukrajinsky mluvících dobrovolníků, kteří mohou ubytovat a podporovat nově příchozí.
- Zápis dětí migrantů do mateřských a základních škol bezprostředně po jejich příjezdu.
- Zřízení skladu pro uložení darovaného nábytku a elektroniky určené migrantským rodinám.
- Poskytnutí balíčku městských výhod migrantům během jejich prvního roku ve městě, včetně bezplatného přístupu do městských zařízení, knihoven, bazénů a bezplatného vstupu na kulturní události.
- Vytvoření speciálního městského webu a Facebookové stránky v ruštině pro přímou komunikaci s migranty.
- Pořádání speciálních kulturních akcí v ukrajinštině pro posílení a oslavu kulturního dědictví nově příchozích.

Za účelem zajištění komplexní podpory integrace ukrajinských uprchlíků spolupracovalo město Nof HaGalil s několika subjekty. Prostřednictvím spolupráce se zdravotními pojišťovnami město zajistilo, že všichni imigranti, bez ohledu na jejich oficiální status, obdrželi zdravotní služby a bezplatné pojištění po dobu prvních tří měsíců pobytu. Kromě toho město uzavřelo dohodu s ministerstvem školství ohledně zřízení dopravy do škol pro nově příchozí děti. Ministerstvo alije a integrace zase pomohlo financovat hotely a poskytlo tři integrační koordinátory, kteří byli uprchlíkům nápomocni bezprostředně po jejich příjezdu.

Město navíc navázalo spolupráci s několika místními spolky, včetně klubu pro seniory, který díky zapojení dobrovolníků také funguje jako podpůrná skupina. Několik průmyslových podniků ve městě zaměstnalo uprchlíky i přesto, že nemají potřebné jazykové dovednosti a požadovanou kvalifikaci. To pomohlo imigrantům integrovat se na místním pracovním trhu a stát se soběstačnými.

Celkově lze říci, že město Nof HaGalil nadstandardně podpořilo integraci židovských uprchlíků z Ukrajiny. Město si bylo vědomo specifických potřeb imigrantů, které přesahovaly běžně poskytované podpůrné služby, a spolupracovalo s různými subjekty (jako jsou ministerstva, zdravotní pojišťovny, místní spolky, nevládní organizace a dobrovolníci), přičemž přijalo významná opatření k poskytnutí komplexní pomoci. Celkově lze na základě zpětné vazby od imigrantů a jejich aktivity na sociálních sítích konstatovat, že úsilí města Nof HaGalil bylo úspěšné v podpoře jejich integrace v novém domově.

Židovská agentura pro Izrael – Program Selah

Karin AMIT

Židovská agentura pro Izrael je nezisková organizace, jejímž cílem je usnadňovat globální židovskou imigraci do Izraele, poskytovat podporu židovským komunitám po celém světě, podporovat židovskou identitu a posilovat vazby mezi židy a Izraelem. V reakci na válku na Ukrajině přijala Židovská agentura pro Izrael několik iniciativ s cílem pomoci ukrajinským uprchlíkům. Jednou z těchto iniciativ je program Selah (studenti před rodiči), který se specificky věnuje potřebám mladých židovských uprchlíků přicházejících do Izraele.

Od roku 2003 pomáhá program Selah mladým lidem z bývalého Sovětského svazu (SSSR), ve věku 18–21 let, kteří imigrují do Izraele bez rodičů po absolvování maturitní zkoušky. Před začleněním projdou uchazeči náročným výběrovým řízením, osobním pohovorem a adaptačním procesem. Desetiměsíční program poskytuje účastníkům jedinečnou příležitost k dalšímu vzdělávání a začlenění do izraelské společnosti.

Historicky měli mladí lidé vybraní k účasti v programu Selah vynikající akademické výsledky a mimoškolní dovednosti v oblasti umění či sportu. Po ruské invazi na Ukrajinu v únoru 2022 a příchodu mnoha mladých uprchlíků do Izraele však program otevřel své dveře nově příchozím, a to bez výběrového řízení.

Po ruské invazi na Ukrajinu dorazilo do Izraele téměř 15 000 mladých židovských uprchlíků. Mnozí z nich prchali z válečných oblastí a byli v kritickém stavu. Mezi nově příchozími byly stovky mladých lidí ve věku 18–24 let, z nichž někteří přišli bez rodičů. Byli nejistí ohledně své budoucnosti a nového života v Izraeli a naléhavě potřebovali podporu a vedení.

Aby obdrželi co nejlepší podporu, rozhodla se Židovská agentura začlenit židovské uprchlíky z Ukrajiny do programu Selah, i když neprošli standardním výběrovým řízením. Za tímto účelem zvýšila agentura kapacitu programu z původních 500 na 1000 studentů ročně a zřídila nové uvítací centrum. Program Selah tak nově poskytuje mladým uprchlíkům výjimečnou příležitost získat kvalitní vzdělání a podporu, což jim umožňuje úspěšněji se integrovat do izraelské společnosti.

Program Selah zprostředkovává mladým imigrantům bohatý a komplexní zážitek. Ubytování je pro ně zajištěno v uvítacích centrech v Karmielu na severu a Nitzaně na jihu. Součástí programu je výuka hebrejštiny, přípravný kurz na psychometrickou zkoušku (přijímací zkouška na vysokou školu) a široká škála sociálních a kulturních aktivit (mj. různorodá školení, workshopy a přednášky na relevantní témata, stejně jako výlety po celé zemi). Účastníkům je financováno ubytování, aktivity a výlety, k dispozici mají přístup do posilovny a měsíční příspěvek na osobní výdaje. Účastníci navíc získávají možnost setkávat se s izraelskou mládeží a různými komunitami.

Účastníci programu se aktivně zapojují do rozličných projektů v Karmielu a Nitzaně, mezi které spadá příprava potravinových balíčků pro potřebné, návštěvy seniorů (vč. těch, kteří přežili Holokaust) a práce s dětmi se speciálními potřebami. Vedle akademického a kulturního obohacení program rovněž poskytuje přípravu na vojenskou službu prostřednictvím spolupráce s ministerstvem obrany a Izraelskými obrannými silami (IDF). Pro podporu těchto iniciativ navázal program partnerství s rozličnými organizacemi v Izraeli, včetně ministerstva alije a integrace, univerzit, vysokých škol a neziskových organizací v Karmielu a Nitzaně.

Navzdory komplexní podpoře poskytované programem Selah mohou absolventi čelit výzvám po opuštění strukturovaného prostředí uvítacího centra, kdy musí samostatně řešit otázky týkající se bydlení, vzdělání, vojenské služby a dalších aspektů svého života. I s ohledem na unikátní potřeby mladých uprchlíků z Ukrajiny proto program poskytuje těmto jednotlivcům osobní psychologickou podporu a vedení, aby jim pomohl při rozhodování o jejich budoucnosti.

Celkově lze říci, že program Selah představuje vynikající základnu pro mladé imigranty z Ukrajiny, jelikož jim umožňuje dosáhnout akademického, sociálního a psychologického úspěchu a zároveň být přínosnými pro izraelskou společnost a budovat vztahy se svými spoluobčany.

4

EVROPA

I-WELCOME

Sinem YILMAZ

Ženy migrantky často čelí silnější diskriminaci a specifickým výzvám při hledání zaměstnání a zvyšování kvalifikace. Mezinárodní projekt i-WELCOME měl proto za cíl usnadnit pracovní a sociální integraci žen ze zemí mimo EU (tzv. třetích zemí) prostřednictvím rekvalifikačních kurzů, mentoringových programů a programů stínování práce. Jeho komplexní přístup k integraci na trh práce byl inovativní a inspirující, protože zvyšoval povědomí žen ze třetích zemí o jejich právech v oblasti přístupu ke vzdělání a práci, rozvíjel jejich sebevědomí a sebeprosazování a poskytoval jim příležitosti k odborné přípravě krátce po příjezdu do hostitelské země. Projekt zároveň přispíval k začleňování genderové rovnosti a řízení rozmanitosti do vzdělávacích programů zapojených zaměstnavatelů.

Projekt i-WELCOME trval od listopadu 2020 do prosince 2022. Propojil sedm zemí (Francii, Německo, Španělsko, Bulharsko, Řecko, Kypr a Itálii) s cílem přímo podpořit ženy ze třetích zemí s nízkou kvalifikací, které dosud nebyly začleněny do sociálního a ekonomického života hostitelské komunity. Nepřímou cílovou skupinou projektu byly také ženy již narozené v těchto zemích, které se přidaly jako mentorky během fáze stínování práce, a také široká veřejnost, která byla informována o aktivitách projektu.

Přestože je Evropa stále oblíbeným cílem žadatelů o mezinárodní ochranu, malá pozornost je zde věnována integraci žen ze zemí mimo EU. Jejich základní práva často nejsou respektována a mnohé se stávají oběťmi obchodování s lidmi a sexuálního zneužívání. Oproti mužům čelí ženy ze třetích zemí větším překážkám při začleňování do společenského a ekonomického života nové země, mezi které patří péče o děti a genderová diskriminace (často jsou dokonce vystaveny tzv. „trojité diskriminaci“). Zároveň však tyto ženy hrají klíčovou roli v integraci svých rodin a komunit. Vzhledem k nedostatku stát-

ních politik zaměřených na tyto ženy je tedy důležité, aby aktéři pracovního trhu (zaměstnavatelé, podnikatelé, manažeři) lépe porozuměli specifickým bariérám jejich integrace a investovali do jejich začlenění. V tomto smyslu projekt i-WELCOME navazuje na usnesení 2244 Parlamentního shromáždění Rady Evropy z roku 2018[16], jelikož se snaží usnadnit přístup žen ze třetích zemí do společenského a ekonomického života hostitelské společnosti prostřednictvím kurzů na zvyšování kvalifikace a programů stínování práce.

První fází projektu i-WELCOME byla analýza potřeb, jejímž cílem bylo identifikovat charakteristiky žen ze třetích zemí v každé partnerské zemi a zjistit jejich specifické potřeby. Výsledky této analýzy byly prezentovány ve formě infografiky. Následně partneři projektu vytvořili i-WELCOME sylabus, který posloužil jako základ pro vytvoření studijních materiálů ke zvýšení kvalifikace a směrnic pro lektory, které měly za cíl zajistit efektivní práci se sylabem.

Po této fázi se projekt zaměřil na klíčové aktéry pracovního trhu, z jejichž pohledu analyzoval témata, jako jsou nábor žen migrantek, multikulturní pracoviště a politiky genderové rovnosti. Tato analýza vedla k vytvoření vzdělávacího balíčku pro zaměstnavatele o předsudcích a stereotypy spojených se ženami ze třetích zemí. Tyto aktivity byly zároveň součástí přípravy zaměstnavatelů na vytvoření nabídky dvouměsíčních programů stínování práce, které pomohly ženám s nízkou kvalifikací účinněji se začlenit na místní pracovní trh.

Projektoví partneři zároveň vytvořili portál i-WELCOME, který nabízí ženám ze třetích zemí, zaměstnavatelům a hostitelské komunitě inovativní a multifunkční nástroj na podporu integrace na pracovní trh. Tento portál byl koncipován s ohledem na jednoduchou správu, přenositelnost a schopnost přizpůsobit se různým kontextům i po skončení projektu. Jedná se o uživatelsky přívětivý a interaktivní portál propojený se sociálními médii projektu a jeho oficiální webovou stránkou.

16 Migration from a gender perspective: empowering women as key actors for integration

Za účelem pilotního testování všech projektových výstupů vytvořili partneři podrobný průvodní balíček dostupný v sedmi jazykových mutacích a dostupný v online i offline podobě.

Projekt i-WELCOME je inspirativní díky svému komplexnímu zaměření na integraci na pracovní trh a do společnosti, což naplňuje potřeby jeho cílové skupiny. Zároveň je díky zapojení mezinárodních partnerů modulární a lze přizpůsobit různorodým národním kontextům. Materiály a nástroje, které vznikly v průběhu projektu, potom zajišťují jeho udržitelnost a přenositelnost.

IncluCities

Sinem YILMAZ

Projekt IncluCities si kladl za cíl zlepšit integraci státních příslušníků třetích zemí ve středně velkých městech prostřednictvím spolupráce mezi zapojenými městy. Tato praxe je obzvláště vhodná a inspirativní pro města, která mají méně zkušeností s integrací migrantů, tvorbou a zaváděním integračních opatření a zohledňováním potřeb místních samospráv v oblasti integrace migrantů. Projekt IncluCities také představuje dobrý příklad přenositelnosti osvědčených postupů z různých zemí.

Tento projekt čerpal inspiraci z Příručky integračních měst (Integrating Cities Toolkit), kterou vydala organizace Eurocities. Cílem projektu bylo usnadnit výměnu znalostí mezi čtyřmi mentorujícími městy (Brusel, Mechelen, Fuenlabrada, Schaerbeek) a čtyřmi mentorovanými městy (Saint Jean de la Ruelle, Capaci, Livadia, Jelgava). Zaměřil se také na zlepšení tvorby integrační politiky u zapojených měst a místních samospráv. Kromě toho aspiroval na posílení národních institucí prostřednictvím efektivnější koordinace a sdílení znalostí.

Během posledních deseti let dorazily do Evropy tisíce migrantů a žadatelů o azyl, kteří utíkají před nestabilitou ve svých domovských zemích a hledají lepší příležitosti. I když se o migrační politice převážně rozhoduje na národní úrovni, místní a regionální samosprávy hrají klíčovou roli při usnadňování integrace migrantů v místě jejich bydliště, například prostřednictvím poskytování ubytování, různorodých kurzů a podpory dialogu s hostitelskou komunitou. Pro malá a středně velká města s omezenými zdroji a finančními prostředky však představuje vytváření inkluzivního prostředí pro migranty a uprchlíky výzvu, která vyžaduje koordinované úsilí místní komunity.

Rada evropských obcí a regionů (CEMR) spolu s národními asociacemi místních a regionálních samospráv dlouhodobě uznává přínos řešení integračních potřeb na místní úrovni. Proto společně s osmi městy a osmi národními institucemi vytvořil CEMR tříletý projekt IncluCities[17].

Zapojená města (spolu s příslušnými místními a regionálními samosprávnými institucemi) byla rozdělena do tandemů mentor-mentorovaný. Mentorující města prezentovala osvědčené postupy a mentorovaná města je přizpůsobila místnímu kontextu a následně implementovala. Výsledky projektu byly jednotné online kontaktní a správní platformy (one-stop-shop) pro mentorující města a akční plány zahrnující osvědčené postupy pro mentorovaná města.

Celý proces začal analýzou silných stránek a potřeb mentorujících i mentorovaných měst, na základě které byla vytvořena partnerství mezi zapojenými městy. Například město Saint Jean de la Ruelle ve Francii čelilo výzvám spojeným s nedostatečnou sociální integrací, nedostatečnou účastí migrantů na městském životě a nedostatečnou genderovou citlivostí při poskytování základních služeb. Mentorující město Brusel má naopak reputaci přívětivého města s bohatými zkušenostmi v oblasti zapojení migrantů a sociální integrace.

Poté, co města navázala partnerství, stanovil si každý tandem hlavní témata spolupráce a shromáždil osvědčené postupy. Například hlavním tématem partnerství mezi městy Capaci (Itálie) a Mechelen (Belgie) bylo vytváření vize „města pro všechny“, zatímco partnerství mezi městy Livadia (Řecko) a Fuenlabrada (Španělsko) se zaměřilo na mobilizaci občanů k vytvoření nástrojů na podporu důstojného zaměstnání a podnikání pro migranty a uprchlíky.

Následně byly organizovány úvodní školicí bloky a byly vytvořeny místní podpůrné sítě. Během první studijní cesty vytvořila partnerská města akční plány, které byly během druhé studijní cesty konsolidovány. Následovaly vzdělávací akademie a workshopy pro všechna zapojená města o přenosu dobrých praxí. Všechny akční plány byly posouzeny a finalizovány během třetí (závěrečné) studijní návštěvy.

17 Projekt je financován z prostředků Evropské unie prostřednictvím Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF).

Na konci projektu vytvořil každý tandem měst infografiku, která vysvětlila jejich mentoringový proces a dosažené výsledky. Města rovněž vytvořila na základě identifikovaných témat čtyři příručky (příručka pro genderově citlivou integraci, příručka pro vytváření města pro všechny, příručka pro integraci na pracovní trh a příručka pro podporu učení jazyků). Kromě toho se zapojená města podílela na vytvoření metodologického průvodce pro mentoring mezi městy.

I přestože měl projekt za cíl přenést osvědčené postupy z mentorujících měst do měst mentorovaných, v některých případech bylo kvůli kontextuálním rozdílům nezbytné tyto postupy náležitě adaptovat. Například město Jelgava (Lotyšsko) plánovalo implementovat úspěšný projekt z mentorujícího města Schaerbeek (Belgie) „La Maison des Femmes“ (ženský dům), což je služba poskytovaná ženám ve spolupráci mezi městem a příslušnými organizacemi. Tento systém spolupráce však nezapadal do městské struktury v Jelgavě, a proto vyžadoval přizpůsobení městským institucím. Stejně tak město Capaci v Itálii chtělo převzít iniciativu „Buddies with Refugees“ (přátelé s uprchlíky), která byla dříve implementována v belgickém Mechelenu. V rámci tohoto projektu je každý uprchlík nebo žadatel o azyl spárován s dobrovolníkem, který již nějakou dobu žije v Belgii. Tandem je obvykle podporován místní organizací a pravidelně se setkává. Capaci čelilo výzvám při implementaci této praxe, protože většina místních migrantů se neměla v úmyslu v oblasti usadit, a neměla tedy zájem se do projektu zapojit. Město Capaci proto transformovalo projekt v systém prostředníků mezi migranty a městem, který byl pro všechny zapojené strany přínosný.

Celkově lze projekt IncluCities považovat za cennou iniciativu, která prostřednictvím podpory výměny znalostí a spolupráce mezi menšími a středně velkými městy a místními institucemi přispěla ke zvládání potřeb integrace státních příslušníků třetích zemí. Díky zkušenostem mentorujících měst Bruselu, Mechelenu, Fuenlabrady a Schaerbeeku mohla mentorovaná města Saint Jean de la Ruelle, Capaci, Livadia a Jelgava zlepšit své postupy a politiky integrace, čímž napomohla vytváření inkluzivnějších a přívětivějších komunit. Projekt též prostřednictvím efektivnějšího sdílení posílil národní instituce zapojených zemí. Během svého tříletého trvání tak měl projekt IncluCities pozitivní dopady jak na místní migrantské komunity, tak na jejich hostitelská města.

Program ICAM: Začleňování dětí ovlivněných migrací

Sinem YILMAZ

Program ICAM (Including Children Affected by Migration / Začleňování dětí ovlivněných migrací) přináší komplexní řešení vzdělávacích a sociálních potřeb 10,5 milionů dětí ovlivněných migrací v Evropě. Cílem programu není pouze zvýšit vzdělávací příležitosti těchto dětí, ale také podporovat jejich sociální a emoční well-being. Program je inovativní a inspirativní tím, že přispívá ke zmírnění následků migrace a pandemie v krátkodobém i dlouhodobém horizontu prostřednictvím budování a posilování spolupráce s organizacemi a jednotlivci.

Program ICAM se zaměřuje na všechny děti s migrační zkušeností: ať už se jedná o uprchlíky, žadatele o azyl, ekonomické a sociální migranty nebo děti, jejichž rodiče odešli do jiné země. Program působí ve Velké Británii, Španělsku, Itálii, Rumunsku a Belgii. ICAM rovněž poskytuje účinnou podporu školám zvládnout vzdělávací propast způsobenou pandemií Covid-19 a nabízí pomoc všem dětem, které ji potřebují. Skrze program ICAM tyto znevýhodněné děti získávají kvalitní vzdělání, na které mají nárok podle Evropské záruky pro děti a Úmluvy OSN o právech dítěte. Program ICAM také vytvořil koučovací workshopy, průvodce a balíčky s materiály pro základní a střední školy po celé Evropě, aby jim pomohl při přijímání a integrování ukrajinských dětí a při zvládání sociálních a emočních traumat, kterým tyto děti mohly být vystaveny kvůli migraci.

Hlavní myšlenkou programu je pojem „convivencia“, španělský výraz označující „žití společně v harmonii“. Děti totiž nemohou efektivně získávat nové znalosti, pokud jsou nešťastné, nejisté nebo vyděšené. Jakmile jsou tedy okamžité fyzické potřeby dětí v jejich novém prostředí uspokojeny, je klíčové

poskytnout jim trvalou podporu k obnovení jejich emočního a sociálního well-beingu. Tým programu ICAM proto spolupracuje s organizacemi a jednotlivci, se kterými sdílí odhodlání minimalizovat v krátkodobém i dlouhodobém horizontu následky rozšiřující se humanitární krize vytvořené migrací, pandemií Covid-19 a válkou na Ukrajině.

Děti s migrační zkušeností patří mezi ty nejzranitelnější a mohou trpět následky odloučení a traumat, což omezuje jejich psychické i emoční zdraví a přístup ke vzdělání. Rasismus, xenofobie, genderově podmíněné násilí a diskriminace mohou také dále prohloubit jejich traumata a vést k vyloučení ze vzdělávacího procesu. Existují rovněž silné důkazy o tom, že větší část těchto dětí byla a nadále zůstává vážně ovlivněna přerušením vzdělávání kvůli pandemii Covid-19. V důsledku toho se napříč Evropou prohlubuje rozdíl v dosaženém vzdělání.

Program ICAM zlepšuje začleňování dětí ovlivněných migrací tím, že podporuje harmonické prostředí ve škole a doma. Vytváří sítě škol, které dostávají trvalou podporu od národních facilitátorů ICAM, kteří jsou školeni partnery programu ICAM v každé zemi. Národní facilitátoři ICAM školí komunity 10–20 vedoucích pracovníků škol, kteří mají za úkol implementovat tento program ve svých školách. ICAM dále poskytuje dětem informace o jejich právech a dostupné právní ochraně. Program propaguje bezpečné a odpovědné chování, což snižuje případy šikany a předchází zneužívání internetu a sociálních médií.

ICAM nabízí školám škálu zdrojů a podpory, včetně profesního rozvoje dvou zaměstnanců v oblasti začleňování a sociálně-emočního učení s důrazem na podporu dětí s migrační zkušeností. Tento výcvik zahrnuje čtyřdenní workshop a průběžné koučování od národních facilitátorů ICAM. Školy také obdrží příručku a přístup k databázi nápadů pro práci s dětmi s migrační zkušeností, která obsahuje také materiály pro výuku. Dětem v integraci do školního prostředí pomůže program sociálně-emočního učení organizovaný v malé skupině, dále potom 20 workshopových setkání pro vzdělávání rodičů/pečovatelů, aby mohli pokračovat v sociálně-emočním učení i v domácím prostředí. ICAM také poskytuje jednoduchý a přístupný online nástroj pro sebehodnocení škol, ke kterému je v případě technických problémů či dotazů k dispozici telefonická linka. Výsledky jsou analyzovány s porovnatelnými daty ze škol na národní i místní úrovni. Školy mají také přístup k evropské síti pro sdílení osvědčených postupů v oblastech souvisejících s programem ICAM.

Mezi povinnosti zapojených škol patří vybrat dva vedoucí pracovníky, kterým umožní zúčastnit se ICAM školení. Musí rovněž provádět každoroční hodnocení školy a sdílet výsledky prostřednictvím výše popsaného nástroje. Na základě výsledků hodnocení musí potom vypracovat akční plán, začlenit ho do plánu rozvoje školy a implementovat jej ke zlepšení začlenění dětí s migrační zkušeností. Zapojené školy musí též sdílet své zkušenosti s dalšími školami v Evropě a stát se školami respektujícími práva UNICEF druhého stupně (Level 2 UNICEF Rights Respecting School). Musí být připraveny propagovat program ICAM na národní úrovni a obdrží plné financování na uvolnění zaměstnanců pro školení, která jim umožní stát se národními facilitátory ICAM.

Model ICAM je mimořádně variabilní, lze ho přizpůsobit malé skupině škol i celonárodnímu zapojení. Díky své flexibilitě může být na míru přizpůsoben zapojeným školám a skupinám. Součástí programu je koučink a školení doplněné o příručky, plány lekcí a workshopy pro rodiče. Kromě toho poskytuje širokou škálu zdrojů v několika jazycích, které usnadňují jeho implementaci.

Magdas Hotel

Sinem YILMAZ

Uprchlíci v Rakousku čelí značným výzvám při hledání zaměstnání a integraci na pracovní trh. Dlouhé prodlevy při řízení o udělení azylu mohou tuto situaci ještě více komplikovat. Proto vznikl ve Vídni pod vedením zkušených hoteliérů sociální podnik Magdas Hotel, který zaměstnává uprchlíky z různých částí světa, čímž podporuje jejich sociální a ekonomickou integraci. Jejich talent, dovednosti, jazykové a kulturní kompetence a zkušenosti jsou zároveň pro hotel přínosné, jelikož i hoteloví hosté pocházejí z různých částí světa. Tento jedinečný a inspirativní projekt ukazuje, jak mohou firmy přispívat k sociální a environmentální udržitelnosti a zároveň generovat zisk. Projekt je obzvláště přínosný tím, že je finančně udržitelný (generuje své vlastní zdroje), inkluzivní, plně reaguje na potřeby svých příjemců a má dlouhodobě pozitivní dopady.

Magdas Hotel vznikl na základě rozpoznané a ověřené potřeby vytvářet stáže a pracovní místa, která jsou otevřená uprchlíkům, a zároveň reaguje na poptávku po kvalifikovaných pracovnících v odvětví cestovního ruchu. Ačkoliv funguje jako běžný hotel, jeho jedinečná vize a mise umožňují hotelovým hostům aktivně přispívat k integraci uprchlíků. Zásadními principy vedení Magdas Hotelu jsou důstojnost a rovnost všech lidských bytostí. Hotel proto aktivně podporuje otevřený přístup mezi svým personálem a hosty.

Projekt vznikl ve spolupráci s velkým množstvím místních organizací. Odborné znalosti v oblasti turismu projektu poskytl Rakouský svaz hoteliérů a další profesionálové působící v hotelovém průmyslu. Organizace Caritas přispěla do projektu svou expertízou v oblasti integrace. Do projektu se zapojila i sousedící Vídeňská akademie výtvarných umění, která navrhla fasádu a umělecké prvky v hotelových pokojích, které reflektují různorodost hotelového personálu. Recyklaci hotelového nábytku se pod uměleckým vedením věnoval tým dobrovolníků.

Magdas Hotel pracuje s týmem složeným z profesionálů i uprchlíků, kteří jsou všichni odměňováni v souladu s platnou rakouskou legislativou. Hotel zároveň zaměstnává sociální pracovníky, kteří mají za úkol zajistit komplexní přístup k integraci a předejít tak problémům, které by mohly negativně ovlivnit začlenění uprchlíků na pracovní trh. Sociální pracovníci poskytují personálu pomoc v různých oblastech, od řešení konfliktů až po podporu při registraci do německých jazykových programů, hledání bydlení a řešení administrativních záležitostí. Mimo školení a zaměstnávání uprchlíků hotel od roku 2017 také provozuje učňovský program, který poskytuje mladým uprchlíkům vzdělání, školení a možnost dlouhodobé integrace.

Pro sociální podnik působící na konkurenčním trhu je klíčové pečlivé plánování. Magdas Hotel proto vytvořil plán řízení personálu s cílem vyvážit různé dovednosti a zkušenosti. Kvalitní a pravidelná analýza dopadů je možná díky trvalé spolupráci s Vídeňskou univerzitou ekonomie. Projekt se opírá o měřitelné, dosažitelné a relevantní indikátory, včetně finančních ukazatelů či počtu úspěšně absolvovaných stáží. Klíčová je také kvalitní zpětná vazba ze strany zaměstnanců, která se sbírá během jejich onboardingu a offboardingu a je doplněna o každoroční externí evaluaci.

Jak ukazuje relokace hotelu či vznik a rozvoj restaurace a poboček stravovacích a úklidových služeb založených na podobném konceptu, jedná se o přenositelnou iniciativu s velkým upscalingovým potenciálem. Magdas Hotel tak může být cenným modelem např. pro podporu ukrajinských válečných uprchlíků v okolních zemích.

Projekt Magdas Hotel získal široký mediální ohlas jak na národní, tak na mezinárodní úrovni a slouží jako modelový příklad integrace migrantů prostřednictvím finančně udržitelného sociálního podnikání. Koncept projektu je flexibilní a lze snadno přenést i do jiných prostředí, odvětví a regionů, kde může být replikován soukromými i veřejnými organizacemi.

NOVÉ ABC Síťování ve světě vzdělávání: překročení hranic pro budování komunity

Sinem YILMAZ

NOVÉ ABC[18] je projekt, který zavádí devět aktivit na podporu začleňování dětí a mládeže s migrační zkušeností do vzdělávání. Tato praxe je mimořádně inspirativní, protože buduje nové interakce mezi účastníky vzdělávacího procesu, posiluje postavení dětí migrantů a zasazuje se o to, aby jejich hlasy byly slyšet. Postupné pilotování aktivit ve dvou různých zemích navíc pomáhá vyhodnotit jejich adaptabilitu na různé kontexty.

Projekt NOVÉ ABC přispívá k lepší spolupráci aktérů vzdělávacího procesu, přičemž klade důraz na otevřený dialog a zapojení všech, zejména dětí. Posiluje skupiny ohrožené vyloučením a umožňuje jim získat větší vliv a kontrolu, což následně vede ke konstruktivní spolupráci s ostatními směrem k reálným pozitivním změnám.

Projekt nejenže asistuje žákům s migračním původem s jejich školními povinnostmi, ale také jim poskytuje emocionální podporu a usnadňuje začleňování. Proto se zaměřuje na celkový kontext vzdělávání s cílem vytvořit různorodá vzdělávací prostředí, která přínosně působí na rodiny, komunity a všechny účastníky vzdělávacího procesu.

18 Projekt je financovaný z výzkumného a inovačního programu Evropské unie Horizont 2020. Byl pilotován v Itálii, Španělsku, Francii, Polsku, Portugalsku, Spojeném království, na Kypru, v Řecku a Finsku.

Pilotní aktivity byly společně navrhovány projektovými partnery a dalšími zapojenými stranami a slouží jako ukázky osvědčených postupů, které jsou testovány v devíti projektových zemích. Navíc je v rámci projektu vytvořena virtuální platforma, která usnadňuje sdílení, diskusi a poskytuje zpětnou vazbu ke společným návrhům. Tato platforma také slouží k vyhodnocení procesů pilotních aktivit před jejich implementací a po ní.

Jak uvedla Evropská komise v roce 2016, rozsáhlá imigrace do Evropy výrazně ztížila integraci migrantů. Podle dat UNICEF z tohoto roku se v Evropě nacházelo přibližně 5,4 milionů dětských migrantů, což představovalo zhruba šestinu celosvětové populace mladší 18 let.

Ačkoliv byla Evropa v posledních 50 letech považována za „kontinent integrace“, nedávné sociálně-politické otřesy na národní úrovni odhalily významné výzvy a konflikty spojené se začleňováním migrantů. Děti s migrační zkušeností jsou kvůli svému nižšímu společenskému postavení vůči těmto konfliktům obzvláště zranitelné, což je činí náchylnějšími k diskriminaci a dalším výzvám.

Jak dokumentoval výzkum EU v roce 2016 a Eurydice v roce 2019, členské státy provádějí širokou škálu politik a opatření na podporu integrace žáků s migrační zkušeností. I přes tyto snahy se však děti s migrační zkušeností stále potýkají s překážkami a nerovnostmi ve vzdělávání, stejně jako v dalších oblastech svého života, což potvrzují i výzkumy provedené EU v roce 2016 a OECD/EU v roce 2015. Tyto překážky představují významné úskalí při integraci jejich rodin a etnických/lingvistických skupin a omezují jejich budoucí příležitosti.

V důsledku rostoucí kulturní, jazykové a etnické rozmanitosti a také socioekonomických nerovností čelí v současnosti vzdělávací systémy mnoha výzvám. Projekt NOVÉ ABC se proto zaměřuje na oblast vzdělávání, kterou vnímá jako klíčovou pro celkové úspěšné začlenění migrantů do společnosti.

Aby projektový tým lépe porozuměl spolupráci v oblasti vzdělávání, zaměřil se na různé příklady z partnerských zemí. Součástí tohoto procesu byl i sběr dat, který předcházel vlastnímu testování rozvojových aktivit.

Před spuštěním pilotních aktivit konsorcium a jeho dílčí týmy pravidelně jednaly, aby podpořily probíhající diskuse a zajistily plné zapojení všech zúčastněných. To mělo za cíl zabezpečit, že nápady všech budou brány v potaz ve všech fázích projektu.

Projekt nejprve experimentoval s různými iniciativami v devíti lokalitách, aby zajistil širokou účast a podpořil zapojení těch, kteří často nemají příležitost vyjádřit svůj názor.

Pilotní aktivita 1: Posílení postavení mladých překladatelů
Cílem této aktivity je spolupracovat s mladými překladateli, kteří pomáhají svým vrstevníkům, rodině a místní komunitě s překlady a tlumočením. Aktivita vytváří a navrhuje zdroje, které posílí jejich kulturní, sociální, emocionální a celkový well-being. Tato pilotní aktivita byla uskutečněna na střední škole s kulturně různorodou populací žáků ve věku od 11 do 18 let.

Pilotní aktivita 2: Dobrodružství Malého prince ve světě
Cílem této aktivity je posílit odolnost dětí migrantů změnou způsobu vyprávění o jejich zážitcích a usnadněním plynulé integrace do školního prostředí. Aktivita se zaměřuje na dvě věkové skupiny: žáky základních a středních škol. Její součástí je také vytvoření školicího nástroje, který reaguje na emocionální potřeby dětí migrantů a pomáhá jim úspěšně se začlenit.

Pilotní aktivita 3: Školení učitelů a zapojení rodin do pluralitních přístupů k jazykovému vzdělávání
Cílem této aktivity je vytvořit podmínky pro zakotvení vícejazyčných schopností jako výhody do školních osnov. Za tímto účelem spolupracují týmy z univerzit v Turíně a Bologni se školami a rodinami na tvorbě a implementaci různorodých aktivit.

Pilotní aktivita 4: Mentoring pro efektivnější integraci
Cílem této aktivity je přímo reagovat na potřeby mladých uprchlíků a migrantů v souvislosti s nedostatečnou integrací ve školním prostředí a zároveň zvýšit povědomí mezi zaměstnanci školy o jejich roli a odpovědnosti při začleňování těchto žáků do školního prostředí.

Pilotní aktivita 5: Posílení postavení nezletilých migrantů bez doprovodu skrze multimodální tvorbu
Tato pilotní aktivita cílí na posílení postavení nezletilých migrantů bez doprovodu prostřednictvím různorodých workshopů zaměřených na hudbu, video a fotografii. Různorodé multimodální aktivity přispívají k jejich osamostatňování, snížení traumat spojených s migrací a současně pomáhají identifikovat a reflektovat potřeby této specifické skupiny v oblastech neformálního a formálního vzdělávání.

Pilotní aktivita 6: Moje ideální škola; škola, kterou bych chtěl
Cílem této aktivity je pomoci dětem / rodinám / komunitám najít svůj hlas a přiblížit jejich skutečné potřeby ve vzdělávání dalším zúčastněným stranám a tvůrcům politik na místní, regionální a národní úrovni.

Pilotní aktivita 7: Společně poznáváme naše světy
Tato aktivita si klade za cíl nastavit nové profesní standardy pro multikulturní asistenty jakožto multidisciplinární interkulturní mediátory působící v dětském prostředí. Iniciátoři této pilotní aktivity věří, že tito jednotlivci mají ideální předpoklady stát se hlavní institucionální podporou integrace dětí do školního prostředí. Jejich úkolem je působit jako prostředníci mezi školou, učiteli, dětmi, jejich rodinami a vrstevníky s cílem podporovat dialog, vzájemné porozumění a rozvoj kompetencí a kulturní citlivosti.

Pilotní aktivita 8: Sebevyjádření skrze poezii
Hlavním cílem této aktivity je nabídnout dětem konkrétní nástroje, které jim usnadní vyjádření a sdílení svých příběhů s ostatními vrstevníky. Tato aktivita vytvoří bezprostřední prostředí pro skupinu mladých dobrovolníků, kteří se zapojí do speciálních workshopů.

Pilotní aktivita 9: Mezinárodní migrace a (i)mobilita: Offline/online praktiky, identity, zapojení a hlas mládeže v dočasných přijímacích střediscích
Cílem této aktivity je společně vyvinout osvědčené postupy pro překonání podmínek a zkušeností spojených s nucenou migrací. Toho bude dosaženo podporou samostatnosti mladých dospělých a vytvořením příležitostí k nalezení zaměstnání, vzdělání, právní pomoci, zdravotní péče a jazykového vzdělání.

Celkově lze říci, že projekt NOVÉ ABC posiluje účastníky vzdělávacího procesu i širší komunitu. Umožňuje iniciátorům projektu vyjádřit své nápady a názory, převzít odpovědnost za budoucí dění a předvést integrační výzvy a společně vytvořená řešení tvůrcům politik. Po úspěšné první fázi pilotování projektových aktivit provedli partneři projektu další testovací kola v různých zemích. Jejich cílem bylo identifikovat, které iniciativy fungují efektivně i v jiných kontextech a jsou vhodné k replikaci v dalších zemích.

Matky z okolí (Bydelsmødre)

Sinem YILMAZ

Matky z okolí jsou komunitní iniciativou, která migrantským rodinám s malými dětmi v Norsku pomáhá získat přístup k důležitým zdrojům a službám. Iniciativa je inovativní tím, že věnuje pozornost potřebám izolovaných žen menšinového původu, jež by jinak mohly být systémově opomíjeny. Matky z okolí plní roli spojovacího článku mezi těmito ženami a dostupnými zdroji, předávají jim klíčové informace a naslouchají jejich obavám. Iniciativa vyniká svým jedinečným kooperativním přístupem, který spojuje místní aktéry s cílem poskytnout komplexní podporu komunitě nově příchozích. Celkově je tato iniciativa inspirativním příkladem pozitivního vlivu komunitně řízených projektů na životy marginalizovaných žen a jejich rodin.

Matky z okolí jsou původně německý koncept, který vznikl v roce 2004 v Berlíně pod názvem Stadtteilmütter. V roce 2008 byl tento koncept přenesen do Dánska, kde byl rozvinut na bázi dobrovolnictví. Iniciativa se stala v Dánsku velmi populární: v zemi působí více než 900 aktivních matek z okolí, které jsou rozděleny do 42 sdružení. V roce 2016 byl koncept přenesen do Norska a byl přizpůsoben potřebám norské společnosti.

Matky z okolí v Norsku organizují tým dobrovolnic (většinou žen menšinového původu), které podporují izolované ženy v místní komunitě. Tyto dobrovolnice naslouchají potřebám a problémům žen migrantek, sdílejí s nimi důležité informace a propojují je s vhodnými zdroji nebo další formou pomoci. Tyto „matky z okolí“ tak hrají klíčovou roli v úsilí místní komunity poskytovat pomoc a podporu potřebným. Pomoc poskytovaná těmito „matkami“ ženy posiluje a umožňuje jim lépe se starat o sebe, své děti a rodiny.

Matky z okolí úzce spolupracují s dalšími místními partnery, kteří se mohou lišit podle potřeb a složení konkrétní komunity. Začlenění dobrovolnic do

různých místních aktivit zabrání jejich překrývání nebo soutěžení mezi různými aktéry s podobnými cíli. Místo toho jsou tyto síly spojeny k poskytnutí komplexní podpory potřebným ženám a jejich rodinám. Díky spolupráci s ostatními aktéry je také zajištěno, že „matky z okolí" jsou nedílnou a aktivní součástí místní komunity.

Matky z okolí se věnují ženám z etnických menšin, které se ocitly v izolaci a potýkají se s jazykovou bariérou, administrativní bariérou a různými sociálními, ekonomickými a zdravotními výzvami. Tato skupina je pro veřejný sektor těžko dosažitelná, ale „matky z okolí" jsou schopny s ní komunikovat díky působení na místní úrovni, flexibilitě, bohaté jazykové vybavenosti a lidskému přístupu zapojených dobrovolnic. Ty předávají vyloučeným ženám prostřednictvím respektujícího dialogu klíčové informace o hostitelské společnosti a ukazují jim cestu k dalším užitečným zdrojům.

Být „matkou z okolí" přináší dobrovolnicím mnoho výhod. Získávají sebevědomí, motivaci pro další vzdělávání a práci, zdokonalují své jazykové dovednosti, získávají znalosti o norské společnosti a prožívají silnější pocit sounáležitosti. Aktivně se zapojují do volnočasových aktivit svých dětí a do jejich školního vzdělávání. Navíc během svého zaškolení rozvíjejí cenné profesní dovednosti, což posiluje jejich pocit vlastní hodnoty a přináší jim uznání okolí.

V počáteční fázi budují „matky z okolí" silné sítě spolupracovníků, kteří vnímají přínos jejich působení v místní oblasti. Národní sekretariát Matek z okolí vyhledává dobrovolnice, které jsou vstřícné, otevřené, kreativní, ovládají norský jazyk a mají energii a odhodlání pomáhat ostatním.

Aby se staly „matkami z okolí", musí dobrovolnice dokončit základní výcvik, což je komplexní kurz skládající se z 15 modulů poskytovaný národním sekretariátem organizace. Tento kurz prohlubuje odborné znalosti dobrovolnic a nabízí jim příležitosti k získání praktických dovedností a zkušeností. Právě tento důraz na vzdělávání dobrovolnic a sdílení informací nad rámec jejich osobních zkušeností odlišuje iniciativu Matky z okolí od ostatních podobných iniciativ.

Matky z okolí využívají ve své práci tři klíčové metody: rozhovor, budování kontaktů a síťování. Dobrovolnice aktivně navazují rozhovor s marginalizovanými ženami, poskytují jim relevantní informace a snaží se vytvářet spojení mezi nimi a místní komunitou. Kromě toho podporují účast žen na různých akcích, čímž rozšiřují jejich sociální sítě a umožňují výměnu zkušeností a znalostí.

Po absolvování základního výcviku se nové dobrovolnice pustí do podpory dalších žen, rozšiřují dosah organizace a vytvářejí nové aktivity a spolupráce. Zároveň aktivně šíří povědomí o iniciativě Matky z okolí v místě svého bydliště a přebírají zodpovědnost za organizaci místních aktivit, včetně plánování, pořádání měsíčních setkání a sledování vytyčených cílů.

Poté, co nabydou potřebné zkušenosti, jsou dobrovolnice povzbuzovány k založení místních sdružení, která organizačně zastřeší jejich úsilí a umožní jim žádat o finanční prostředky na pořádané aktivity. Tím se zajistí udržitelnost iniciativy a kontinuita v podpoře izolovaných žen menšinového původu.

Interdisciplinární skupina pro bono odborníků připravila na základě dat získaných od dobrovolnic zprávu, ve které odhaduje sociálně-ekonomickou hodnotu práce Matek z okolí a její dopady na společnost. Zpráva uvádí, že dobrovolnice dohromady odvedou přes 49 000 hodin dobrovolnické práce ročně, přičemž 16 % zahrnuje tlumočnické a překladatelské služby a 84 % sociální poradenství.

Národní sekretariát Matek z okolí nabízí zájemcům, kteří chtějí iniciativu implementovat ve svém okolí, balíček podobný franšíze, který zahrnuje přístup ke školícím materiálům a podporu při budování místní sítě. Tento přístup umožňuje replikaci iniciativy a její přizpůsobení různým místním kontextům a zároveň zachovává její původní kvalitu a profesionalitu.

Biografie

Karin AMIT (Ph.D.) je docentkou v Akademickém centru Ruppin v Izraeli a od roku 2020 zde působí jako děkanka Fakulty managementu a podnikání. Je také vedoucí výzkumnou pracovnicí v Institutu pro imigraci a sociální integraci. Více než deset let byla předsedkyní sekce pro imigraci a demografii v Izraelské sociologické asociaci. Je členkou řídícího výboru mezinárodního projektu Metropolis a je součástí mezinárodní výzkumné skupiny v projektu MINTE, která se zaměřuje na zpřístupnění digitálních komunikačních nástrojů uprchlíkům. Mezi její výzkumné zájmy patří ekonomická a sociální integrace migrantů, identita a pocit sounáležitosti migrantů, well-being migrantů, sociální sítě a leadership a rozhodovací procesy v oblasti migrace.

Agnieszka BIELEWSKA (Ph.D.) je socioložka. Doktorát získala na Manchester Metropolitan University ve Spojeném království. Od října 2023 působí jako odborná asistentka na Institutu sociologie na Vratislavské univerzitě. Její výzkum se zaměřuje na mezinárodní migraci a migrační politiku. Publikovala u vydavatelství Peter Lang a v časopisech jako *Identities: Global Studies in Culture and Power*, *Ethnicities*, *International Migration* a *Global Network*. Je držitelkou stipendia Marie Curie a členkou řídícího výboru projektu MINTE.

Marie JELÍNKOVÁ (Ph.D.) přednáší na Katedře veřejné a sociální politiky Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. V posledních letech se její výzkum zaměřuje na lokální integraci migrantů a víceúrovňové vládnutí (multilevel governance). Zabývala se také otázkami, jako je přístup migrantů ke zdravotní péči, situace nelegálních migrantů a situace ukrajinských válečných uprchlíků. Kromě své akademické práce je také odbornicí v aplikované praxi. Nedávno publikovala certifikovanou *Metodiku terénní sociální práce s migranty* a výrazně přispěla k *Manuálu lokální integrace migrantů v České republice*. V současné době vede projekt MINTE.

Mariola MAMCARCZYK (Ph.D.) je odbornou asistentkou na Katedře aplikované ekonomie Ekonomické univerzity v Krakově. Absolvovala zde Fakultu ekonomie a mezinárodních vztahů se specializací na správu nemovitostí. V roce 2017 získala doktorát v oboru ekonomie. Mezi její výzkumné zájmy patří sportovní aktivity různých společenských skupin, rozvoj sportovní infrastruktury a místní rozvoj. Kromě toho se její práce zaměřuje na propagaci různých forem fyzické aktivity a prevenci zdraví.

Kamil MARSZYCKI je asistentem na Katedře mikroekonomie Ekonomické univerzity v Krakově. Má magisterský titul z financí a účetnictví, bakalářský titul z filozofie a je doktorandem v oboru ekonomie a finance. Absolvoval postgraduální studia v oblasti mediace a dalších metod alternativního řešení sporů a v oblasti daňového poradenství. Jeho výzkumné zájmy se zaměřují na otázky sociálního zabezpečení, chudoby, nerovnosti a alternativního řešení sporů. Je autorem publikací v oblasti filozofie ekonomie, základního příjmu a mediace. V letech 2019–2021 byl členem Polské asociace mediátorů. Od roku 2023 je tajemníkem Výboru pro politickou etiku a občanské svobody Polské etické společnosti.

Ewa ŚLĘZAK-BELOWSKA (Ph.D.) je docentkou na Katedře ekonomie Ekonomické univerzity v Krakově. Od října 2020 působí jako vedoucí této katedry. Její výzkumné zájmy se zaměřují na trh práce, migraci, sociální stát, stárnoucí společnost a globální politickou ekonomii. Účastnila se mnoha mezinárodních výzkumných projektů, včetně těch spolufinancovaných Evropskou komisí, které se zabývaly tématy, jako je nezaměstnanost mladých lidí, informační společnost, neformální práce, sociální ekonomika a podpora starších pracovníků. Její výzkum a odborné znalosti zahrnují oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, sociálního začleňování a migrace. Je absolventkou Erste Stiftung ve Vídni a Evropského univerzitního institutu ve Florencii, stejně jako Středoevropské univerzity v Budapešti, Univerzity v Limericku a Evropského konsorcia sociologického výzkumu.

Sinem YILMAZ (Ph.D.) je analytičkou integračních politik v Migration Policy Group, kde vede výzkum integračních politik v rámci různých projektů. Její odborné znalosti zahrnují integraci na trh práce, sociokulturní integraci a genderové otázky. Má doktorát ze sociologie z univerzity v Gentu a magisterský titul z oboru sociální a kulturní antropologie z Katolické univerzity v Lovani. Dříve pracovala jako vedoucí referentka pro projekty a politiky v Evropské síti migrantek (ENoMW).